

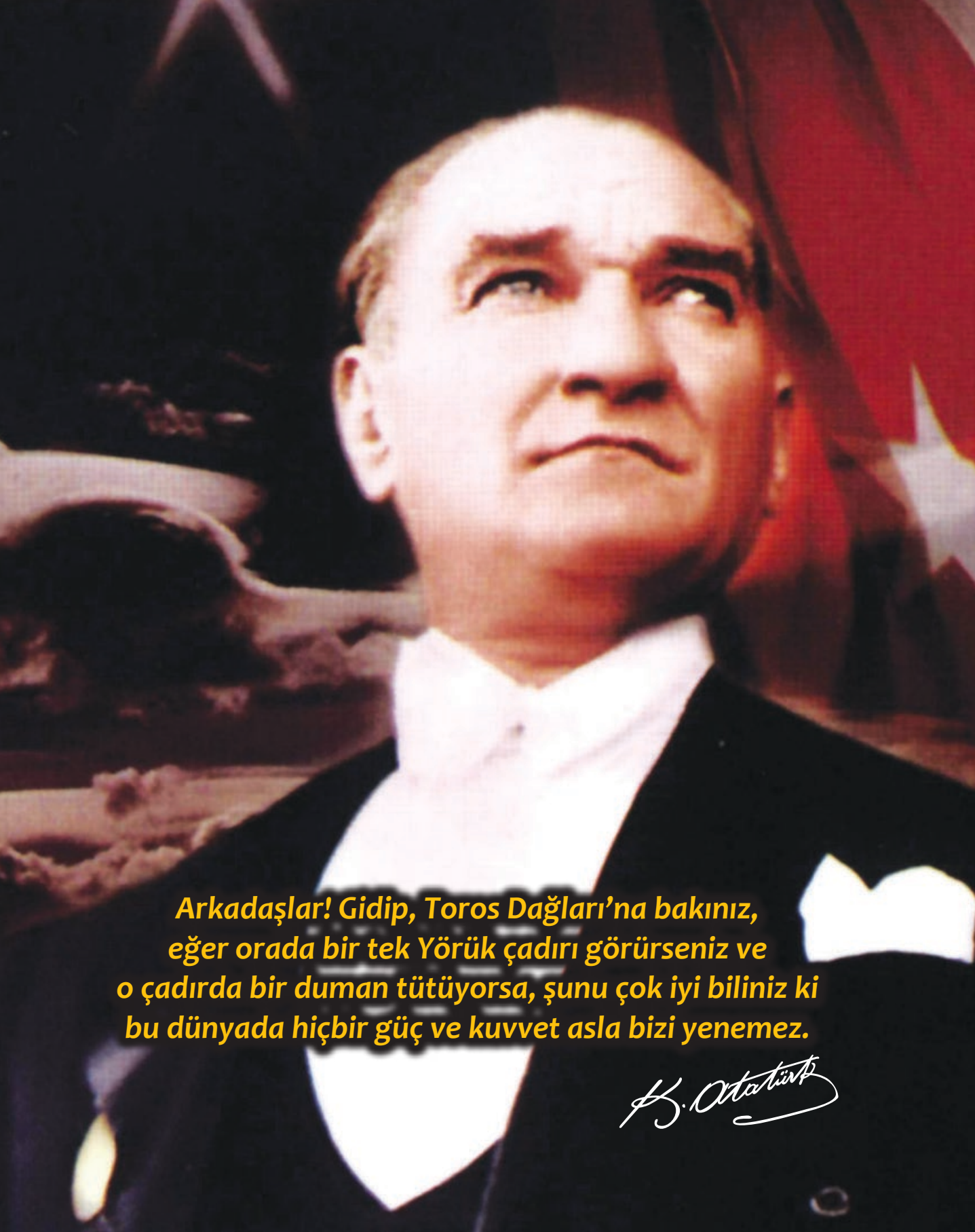

**BATI AKDENİZ
KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK ÇALIŞTAYI
SONUÇ RAPORU**

2015

**22 OCAK 2015
AKRA BARUT HOTEL
ANTALYA**

**Arkadaşlar! Gidip, Toros Dağları'na bakınız,
eğer orada bir tek Yörük çadırı görürseniz ve
o çadırdaki bir duman tütüyorsa, şunu çok iyi biliniz ki
bu dünyada hiçbir güç ve kuvvet asla bizi yenemez.**

K. Atatürk

BÖLÜM I / AÇILIŞ KONUŞMALARI	
İBRAHİM SOLAK <i>BATI AKDENİZ EKONOMİSİNİ GELİŞTİRME VAKFI BAŞKAN VEKİLİ</i>	7
ZELİHA ÖZTÜRK <i>ANTALYA İLİ DAMIZLIK KOYUN KEÇİ YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİ BAŞKANI</i>	9
FATİH ŞAHAN <i>T.C. ZİRAAT BANKASI ANTALYA BÖLGE BAŞKANI</i>	13
PROF. DR. MUSTAFA SAATCI <i>MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ</i>	14
BÖLÜM II / MODERATÖRLER VE KONU BAŞLIKLARI	
Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinde Sürü Yönetimi ve Kayıt Sistemi <i>Prof. Dr. Mustafa TEKERLİ</i> <i>Afyon Kocatepe Üniversitesi, Veteriner Fakültesi</i>	16
Çobanlık Mesleği veya Sürü Yöneticisinin Sorunları <i>Prof. Dr. Türker SAVAŞ</i> <i>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ziraat Fakültesi</i>	19
Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinde Besleme, Mera - Otlak ve Orman İlişkisi <i>Prof. Dr. M. Numan OĞUZ</i> <i>Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi</i>	22
Bölgemizde Yetiştirilen Irklar ve Yapılan İslah Çalışmaları <i>Doç. Dr. Özkan ELMAZ</i> <i>Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi</i>	26
Hayvan Hastalıkları ile Mücadele <i>Doç. Dr. Nuri MAMAK</i> <i>Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi</i>	29
Üretim Planlaması ve Pazarlama <i>Doç. Dr. Duygu KAŞIKÇI</i> <i>Süleyman Demirel Üniversitesi, Ziraat Fakültesi</i>	34
Küçükbaş İşletmelerinin Ruhsatlandırma ve Yetkilendirme Süreci <i>Ziraat Yüksek Mühendisi Vahap TUNCER</i> <i>Ziraat Mühendisleri Odası Antalya Şube Başkanı</i>	37
Küçükbaş Hayvancılıkta İzlenen Politikalar <i>Prof. Dr. Cengiz SAYIN</i> <i>Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi</i>	40
Küçükbaş Et Tüketiminde Tüketici Tercihleri <i>Yard. Doç. Dr. Yavuz DİZDAR</i> <i>İstanbul Üniversitesi Onkoloji Enstitüsü</i>	47
BÖLÜM III /	
Basında Çalıştay	55
Çalıştay Fotoğrafları	61

HAZIRLAYANLAR

Doç. Dr. Özkan ELMAZ

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi

Gülşen ARAS

Batı Akdeniz Ekonomisini Geliştirme Vakfı

Veteriner Hekim Yılmaz GÖKÇAY

Antalya İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği

Ziraat Mühendisi Çetin Baver SALMAN

Antalya Ticaret Borsası

BATI AKDENİZ KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK ÇALIŞTAYI
MODERATÖRLERİ

Prof. Dr. Mustafa TEKERLİ

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Veteriner Fakültesi

Prof. Dr. Türker SAVAŞ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ziraat Fakültesi

Prof. Dr. M. Numan OĞUZ

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi

Prof. Dr. Cengiz SAYIN

Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi

Doç. Dr. Özkan ELMAZ

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi

Doç. Dr. Duygu KAŞIKÇI

Süleyman Demirel Üniversitesi, Ziraat Fakültesi

Doç. Dr. Nuri MAMAK

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. Yavuz DİZDAR

İstanbul Üniversitesi Onkoloji Enstitüsü

Ziraat Yüksek Mühendisi Vahap TUNCER

Ziraat Mühendisleri Odası Antalya Şube Başkanı

AÇILIŞ KONUŞMALARI Ali ÇANDIR Batı Akdeniz Ekonomisini Geliştirme Vakfı Başkanı Zelha ÖZTÜRK Antalya İli Damsızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı Fatih ŞAHAN T.C. Ziraat Bankası Antalya Bölge Başkanı	ÇALIŞTAY KONULARI ve MODERATÖRLER - Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinde Sürü Yönetimi ve Kayıt Sistemi Moderatör: Prof. Dr. Mustafa TEKİRİLİ Afyon Kocatepe Üniversitesi, Veteriner Fakültesi - Çobanlık Mesleği veya Sürü Yöneticisinin Sorunları Moderatör: Prof. Dr. Tüker SAĞAŞ Çankırı İktisadi ve Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ziraat Fakültesi - Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinde Besleme, Mera - Otlatık ve Orman İlişkisi Moderatör: Prof. Dr. M. Numan OĞUZ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi - Bölgemizde Yetiştirilen İrklar ve Yapılan İstah Çalışmaları Moderatör: Doç. Dr. Özkan ELMAZ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi - Hayvan Hastalıkları ile Mücadele Moderatör: Doç. Dr. Nuri MAMAK Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi - Üretim Planlaması ve Pazarlama Moderatör: Doç. Dr. Duygu İNCE Süleyman Demirel Üniversitesi, Ziraat Fakültesi - Küçükbaş Hayvancılık İşletmelerinin Rahatsızlandırma ve Yetkilendirme Süreci Moderatör: Vahap TUNÇER, Ziraat Yüksek Mühendisi Ziraat Mühendisleri Odası Antalya Şube Başkanı - Küçükbaş Hayvancılıkta İstenen Politikalar Moderatör: Prof. Dr. Cengiz SAYIN Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi - Küçükbaş Et Tüketiminde Tüketici Tercihleri Moderatör: Yard. Doç. Dr. Yavuz DİZDAR İstanbul Üniversitesi, Onkoloji Enstitüsü
ÇALIŞTAY PROGRAMI 09:00 - 09:30 : Kayıt 09:30 - 10:00 : Açılış Konuşmaları 10:00 - 11:45 : 1. Oturum 11:45 - 12:00 : Ara 12:00 - 12:30 : Moderatörler tarafından 1. oturum değerlendirildi 12:30 - 13:30 : ÖĞLE YEMEĞİ 13:30 - 14:45 : 2. Oturum 14:45 - 15:00 : Ara 15:00 - 16:30 : Moderatörler tarafından konuşa başlandı 16:30 : Çalıştay raporu sunulacaktır 16:30 : Kapanış	BİLİM KURULU Dr. Ali AYAR Tarihiyel Anıtlar ve Etnikoloji Genel Müdürü (TACEM) Prof. Dr. Veynel AYHAN Damsızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı Prof. Dr. Mustafa SAATCI Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi Prof. Dr. Mustafa TEKİRİLİ Afyon Kocatepe Üniversitesi, Veteriner Fakültesi Prof. Dr. Tüker SAĞAŞ Çankırı İktisadi ve Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Prof. Dr. M. Numan OĞUZ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi Prof. Dr. Cengiz SAYIN Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Doç. Dr. Özkan ELMAZ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi Doç. Dr. Duygu İNCE Süleyman Demirel Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Doç. Dr. Nuri MAMAK Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi Yard. Doç. Dr. Yavuz DİZDAR İstanbul Üniversitesi, Onkoloji Enstitüsü Vahap TUNÇER Ziraat Mühendisleri Odası Antalya Şube Başkanı

DÜZENLEME KURULU
Gülşen ARAS
Batı Akdeniz Ekonomisini Geliştirme Vakfı
Veteriner Hekim Yılmaz GÖKÇAY
Antalya İli Damsızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Ziraat Mühendisi Çetin Bover SALMAN
Antalya Ticaret Borsası

BATI AKDENİZ KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK ÇALIŞTAYI

DESTEKLEYEN KURUMLAR

TEŞEKKÜR

Tarımsal üretim faaliyetleri genel anlamda bitkisel ve tarımsal olarak gruplandırılrsa da kırsal yaşam içerisinde bu sınıflamanın geçerli olmadığını görmekteyiz. Kır ekonomisinin temelini oluşturan faaliyetler içerisinde bitkisel üretimin yanı sıra hayvansal üretim faaliyetleri daha önemli bir yere sahiptir. Bölgemizde yapılan hayvancılık özellikle geçimlik üretim yaparak hayatlarını sürdüren aile çiftliklerinin varlığını sürdürebilmesini, kırsal nüfusun yerinde istihdamını ve yüzyıllardır var olan kültürümüzün devamlılığını sağlamaktadır.

Burdur, Isparta, Antalya üçgenini içinde barındıran Batı Akdeniz, Teke Yöresi olarak da anılmaktadır. Bölgemize adını veren ise Toroslar'ın zor şartlarıyla çevrilen, bölgedeki insanlara et ve süt olan keçidir. Küçükbaş hayvan varlığı, Batı Akdeniz'in vazgeçemeyeceği parçasıdır.

Bölgemizde küçükbaş hayvancılık yaparak ekonomik gelir elde etme uğraşı içerisinde bulunan üreticilerimizin sorunlarının tespit edilmesi ve çözüm üretilmesi amacıyla Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı'nı düzenledik. Canlı hayvan ve et ticareti yapan tüccarların, kanunların yürütme ve denetleme görevini sürdüren kamu kurum ve kuruluşlarının, üretici ve tüketici haklarının korunmasına yönelik çalışmalar yapan sivil toplum örgütlerinin ve tüm bunların bilimsel bir bakış ile değerlendirilmesini sağlamak amacıyla akademisyenlerin katkılarıyla gerçekleştirdiğimiz Çalıştay, küçükbaş hayvancılığın devamlılığı ve ilerlemesiyle ilgili bizleri umutlandırdı.

Çalıştay sonucunda küçükbaş hayvancılıkla ilgili bölgemizde yaşanan sorunların üretim, pazarlama ve tüketici açısından yansımaları ve çözüm önerileri rapor halinde konunun muhatapı kurum ve kuruluşlarla paylaşılacaktır. Bu vesileyle çalıştayımızın gerçekleştirilmesinde ve bildirilerin kitaplaştırılmasında emeği geçen tüm kişi ve kurumlara teşekkürlerimi sunuyorum.

ALİ ÇANDIR
BATI AKDENİZ EKONOMİSİNİ GELİŞTİRME VAKFI
YÖNETİM KURULU BAŞKANI

SUNUŞ

Sayın Rektörüm, Başkanlar, değerli Müdürler, Akademisyenler, saygıdeğer üretici kardeşlerim, hanımefendiler ve beyefendiler; basınımızın güzide temsilcileri Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı'na hoş geldiniz.

Antalya, Burdur, Isparta, Afyonkarahisar ve ilçelerini kapsayıcı şekilde 2000 yılında kurulan vakfımız; Bölgenin ekonomik yapısının güçlendirilmesi, İstihdam ve gelir düzeyinin yükseltilmesi, Bölgemizdeki ekonomik bütünleşmenin geliştirilmesi, Sektörel faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve dengeli bir ekonomik gelişmenin sağlanması yönünde çalışmalarını yürütmeye devam etmektedir.

Bu kapsamda bugün bölgemizdeki yerinde istihdamın sigortası olan küçükbaş hayvancılıkta yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerini görüşmek üzere toplanmış bulunmaktayız. Amacımız kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, üreticiler ve tüketicilerin sorunlarını bizzat onlardan dinleyerek, bizlerle birlikte olan değerli akademisyenlerin katkılarıyla bölgemiz adına ortak bir dil oluşturmaktır.

Çalıştayımızda; bulunduğumuz coğrafyaya ismini veren teke yöresinin küçükbaş hayvan üretiminden, pazarlanması ve et tüketimine kadar zincirin tüm halkaları ile beraber küçükbaş hayvancılıkta yaşanan sorunları sizlerin değerli katkılarıyla ortaya koyacağız.

Değerli Konuklar,

Özellikle son yıllarda yaşanan et ve süt fiyatlarının üretici açısından yetersizliği nedeniyle hayvancılığı bilen ve yapacak olan nüfus üretimden çekilme noktasına gelmiştir.

Bunun sonucu olarak kırsal kalkınmada olumsuzluklar yaşanmakta, ekonomik ve sosyal sorunların arttığı görülmektedir.

Bu kapsamda;

- Et ve süt üretiminin birbirine bağlı olarak düşünülmesi,
- Hayvancılıkta örgütlenme seviyesinin artırılması,
- Sektörde özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde çalışanların sosyal güvence altına alınması,
- Ülke bazındaki ıslah çalışmalarına yönelik yapılan projelerin sayısının artırılması,
- Yem fiyatlarının düşürülmesi ve yemlerin daha kaliteli bir hale getirilmesi,
- Mera alanları ve otlaklarımızın korunması gerekmektedir.

Yine hayvancılık politikalarımız uzun vadede istikrarı koruyabilecek ve oluşabilecek olumsuz piyasa koşullarındaki dalgalanmalara karşı hazır olacak şekilde plânlanmalıdır.

Değerli Katılımcılar,

Ülkemiz küçükbaş hayvan varlığı incelendiğinde küçükbaş hayvan sayılarımızda hızlı bir düşüş olduğu görülmektedir. 1991 yılında yaklaşık 51 milyonun üzerinde olan küçükbaş hayvan varlığımız 2013 yılında 38,5 milyona kadar gerilemiştir. 1990 yılında ülke nüfusumuz 56,5 milyon iken, bugünlerde yaklaşık 77 milyon ve bu rakamlara ek olarak 35 milyon civarında turist yer almaktadır, yani aylık 80 milyon kişi potansiyel et ve hayvansal ürünler tüketicisi konumundadır. Rakamlar incelendiğinde son 25 yılda kişi başına düşen küçükbaş birim hayvan sayısının azaldığını görebiliriz.

Bölgemiz küçükbaş hayvan varlığına baktığımızda ise; 2013 yılı itibari ile ülkemizde yer alan 38,5 milyon küçükbaş hayvanın yüzde 11,6'sı Akdeniz Bölgesi'nde, Akdeniz Bölgesi'nin ise yüzde 37 'lik kısmı Batı Akdeniz Bölgesi'nde üretilmektedir. Yani Batı Akdeniz Bölgesi olarak ülkemiz küçükbaş hayvan varlığının yaklaşık yüzde 4,25'lik bölümünü oluşturmaktayız. Yine Batı Akdeniz Bölgesi'nde üretilen küçükbaş hayvanların yüzde 55'i Antalya, yüzde 25'i Isparta, yüzde 20'si ise Burdur'da üretilmektedir.

Son olarak sözlerimi katılımcı bir yaklaşımla yapmayı ve her masada herkesin görüşlerini dile getirebilmesi adına ilk oturumda görüşlerini belirten kimselerin, ikinci oturumda kendisine yakın gördüğü konu başlıklarında görüşlerini aktarabileceği şekilde tasarladık. Şimdiden Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı'nın başarılı geçmesini diliyor, bugün Ankara, İstanbul, Çanakkale, Afyonkarahisar, Isparta, Burdur ve Antalya'dan çalıştaya katkı koyma amacıyla bizlerle birlikte olan herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

İBRAHİM SOLAK
BATI AKDENİZ EKONOMİSİNİ GELİŞTİRME VAKFI
YÖNETİM KURULU BAŞKAN VEKİLİ

SUNUŞ

Sayın Rektörüm, sayın İl Müdürüm, üniversitele-
rimizin değerli öğretim üyeleri, sayın Birlik Baş-
kanlarımız, sayın Oda Başkanlarımız ve temsilci-
leri, kamu kurum ve kuruluşlarının değerli yönetici
ve çalışanları, değerli yetiştiricilerimiz, basınımı-
zın güzide temsilcileri ve saygıdeğer katılımcılar
Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı'na
hoşgeldiniz safalar getirdiniz.

Bölgemiz Batı Akdeniz'i oluşturan Antalya, Bur-
dur, Isparta üçgeninde; Teke Yöresi olarak adlan-
dırılan; Antalya'nın batısı, Isparta'nın güneyi ve
Burdur'u içine alarak Fethiye sınırlarına uzanan
coğrafyada yer almaktadır.

Ülkemizde 2013 yılı TÜİK verilerine göre
29.284.247 baş koyun ve 9.225.548 baş keçi ol-
mak üzere toplam 38.509.795 küçükbaş hayvan
varlığımız bulunmaktadır. Küçükbaş hayvan sayı-
mızda 2010 yılından itibaren yükselmeler göze
çarpmaktadır. Bu artışlar Bakanlığımızın yurt genelinde yürüttüğü damızlık koyun keçi yetiştiricilerini destekleyen politikasının olumlu yansımalarını göstermektedir. (Tablo 1)

Ülkemizdeki hayvan varlığındaki artışa paralel olarak koyun ve keçi sütü üretiminde de artış-
lar görülmektedir. 2013 TÜİK verilerine göre 1.101.013 ton koyun sütü ve 415.743 ton keçi
sütü olmak üzere 1.516.756 ton koyun ve keçi sütü üretilmiştir. (Tablo 2)

Tablo 1: Türkiye'de mevcut hayvan sayısı (milyon)

	Koyun	Keçi	Toplam (Baş)
2001	26 972 000	7 022 000	33 994 000
2002	25 173 706	6 780 094	31 953 800
2003	25 431 539	6 771 675	32 203 214
2004	25 201 155	6 609 937	31 811 092
2005	25 304 325	6 517 464	31 821 789
2006	25 616 912	6 643 294	32 260 206
2007	25 462 293	6 286 358	31 748 651
2008	23 974 591	5 593 561	29 568 152
2009	21 749 508	5 128 285	26 877 793
2010	23 089 691	6 293 233	29 382 924
2011	25 031 565	7 277 953	32 309 518
2012	27 425 233	8 357 286	35 782 519
2013	29 284 247	9 225 548	38 509 795

Ülkemizde küçükbaş hayvanları-
mızdan elde edilen kırmızı et üre-
timi 2013 yılı TÜİK verilerine göre
102.943 ton koyun eti, 23.554
ton keçi eti olmak üzere 126.497
tondur. 2010 yılından itibaren
görülen rakamlar mezbaha dışı
rakamları da kapsamaktadır. Bu
nedenle bu yıllara ait rakamlarda
üretim miktarlarında artış göz-
lenmektedir. (Tablo 3)

Bölgemizdeki duruma gelirse;

2009 yılında Antalya ve Isparta illerinde hızlı düşüş yaşanmış, 2010 yılından itibaren orman sahalarının otlatmaya açılması, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ıslah projelerinin devreye girmesi ve Damızlık Koyun Keçi Birliklerinin de çabaları ile Batı Akdeniz Bölgesi keçi varlığında önemli artışlar sağlanmıştır. Bölgemizde Toros dağlarının yüksek rakımlı bölgelerinde Kıl keçisi ve melezleri, Toros dağlarının sahile yakın alanlarında ve orta rakımlı bölgelerinde Honamlı keçisi ve melezleri yaşamaktadır. Ayrıca bu bölge içinde işletme kurularak entansif Saanen, Halep ve vb. ırklar yetiştirilmektedir. 2013 yılı TÜİK verilerine göre 3 ilimizdeki keçi varlığı toplamı 849.856 adet olup, Türkiye keçi varlığının yüzde 9'udur. (Tablo 4)

Batı Akdeniz Bölgesi'nde bulunan 3 ilimizin toplam keçi sütü üretimi 42.591 ton olup Türkiye üretiminin yüzde 10'udur. (Tablo 5)

TÜİK tarafından bildirilen rakamlar bölge illerimiz için 2009 yılını da kapsayacak şekildedir. Kaçak kesimler ve kurban bayramı kesimleri hariç olmak üzere resmi rakamlar baz alındığında üretilen çebiş – oğlak - gezdan ve keçi üretimi 2.151 ton olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılı istatistikleri ile karşılaştırıldığında bölgesel keçi eti üretimimiz Türkiye keçi eti üretiminin yüzde 18'idir. (Tablo 6-7-8)

Tablo 2: Türkiye'de sağılan koyun – keçi sayısı ve süt üretim miktarı

Yıl	Koyun - Yetiştirilme		Koyun - Akdeniz		Keçi - Kıl		Keçi - Honamlı	
	Sayı (baş)	Süt (ton)	Sayı (baş)	Süt (ton)	Sayı (baş)	Süt (ton)	Sayı (baş)	Süt (ton)
1991	22 781 840	1 133 534	490 405	16 809	5 275 289	322 084	682 091	12 005
1992	21 909 840	1 072 445	489 423	16 728	5 082 440	308 256	553 690	10 793
1993	21 844 902	1 019 409	488 847	16 771	4 981 405	304 149	472 414	9 879
1994	20 818 292	975 381	489 177	16 420	4 709 131	280 567	393 404	8 160
1995	18 081 878	918 495	480 615	16 005	4 544 493	289 670	383 091	7 537
1996	18 411 011	904 621	479 672	17 839	4 179 230	258 159	348 645	7 285
1997	18 485 799	889 553	482 907	16 795	4 111 256	243 044	295 930	4 258
1998	16 278 540	795 773	487 676	17 305	3 988 811	240 121	258 378	5 458
1999	16 015 054	789 084	457 982	15 612	3 843 229	232 420	243 044	5 161
2000	15 489 474	759 875	430 685	14 504	3 604 719	214 328	187 988	3 883
2001	14 427 279	709 503	419 474	13 843	3 590 185	215 881	183 301	3 914
2002	13 265 493	645 405	371 701	13 922	3 412 094	206 403	141 344	2 218
2003	12 115 951	754 979	362 266	14 980	2 989 110	274 350	127 546	3 786
2004	9 591 625	756 001	328 176	15 715	2 379 638	255 468	97 536	3 619
2005	9 837 235	774 344	328 936	15 533	2 331 556	250 240	90 437	3 513
2006	9 884 636	777 385	361 258	17 296	2 334 544	250 504	86 128	3 165
2007	9 890 433	762 930	411 504	19 037	2 190 602	234 883	73 027	2 604
2008	9 224 678	728 894	418 094	19 878	1 917 887	207 385	60 362	2 185
2009	8 963 064	712 784	444 802	20 435	1 778 420	190 280	52 393	1 934
2010	10 470 029	792 122	513 379	24 710	2 536 200	270 476	68 339	2 385
2011	10 980 040	865 577	563 103	27 345	2 968 157	318 273	64 954	2 315
2012	12 174 732	973 419	693 096	33 388	3 439 708	367 288	62 564	2 221
2013	13 491 002	1 062 298	790 125	38 739	3 878 444	413 444	64 914	2 299

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo 3: Türkiye'de üretilen Koyun-Keçi türlerine ait hayvansal ürünler (Ton)

Yıl	Koyun		Keçi	
	Kesilen hayvan sayısı(Baş)	Et üretim miktarı(Ton)	Kesilen hayvan sayısı(baş)	Et üretim miktarı
1991	7 926 513	128 626	1 198 008	19 570
1992	7 478 617	122 887	1 047 648	17 286
1993	6 868 528	112 806	959 262	16 166
1994	7 650 160	126 306	904 550	14 908
1995	5 493 520	102 115	842 770	14 124
1996	5 536 300	98 127	734 190	12 274
1997	6 488 056	116 104	922 322	15 592
1998	7 899 041	144 703	1 342 083	23 429
1999	7 104 853	132 476	1 309 055	23 693
2000	6 110 853	111 139	1 166 169	21 395
2001	4 747 268	85 661	879 127	16 138
2002	3 935 393	75 828	757 465	15 454
2003	3 554 078	63 006	607 006	11 487
2004	3 933 973	69 715	570 512	10 301
2005	4 145 343	73 743	688 704	12 390
2006	4 763 394	81 899	803 063	14 133
2007	6 428 866	117 524	1 256 348	24 136
2008	5 588 906	96 738	767 522	13 752
2009	3 997 348	74 633	606 042	11 675
2010	6 873 626	135 687	1 219 504	23 060
2011	5 479 546	107 076	1 254 092	23 318
2012	4 541 122	97 334	926 799	17 430
2013	4 958 226	102 943	1 340 909	23 554

Not: 2010 yılından itibaren kırmızı et üretimi mezbahane ve mezbahane dışı kesimleri kapsamaktadır

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo 4: 1991-2013 yılları arası Batı Akdeniz bölgesinde yer alan illerdeki keçi varlığı

	Antalya	Burdur	Isparta
1991	750.166	239.354	275.892
1995	803.520	216.980	257.090
2000	621.840	115.370	180.250
2004	560.333	98.275	158.950
2008	512.133	53.896	127.383
2009	344.642	54.857	99.668
2010	357.452	66.518	111.475
2011	419.194	89.129	124.779
2012	470.008	111.850	169.379
2013	512.621	145.411	191.824

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo 5: 1991-2013 yılları arası Batı Akdeniz bölgesinde yer alan illerdeki üretilen keçi süt miktarı (ton)

	Antalya	Burdur	Isparta
1991	18.903	4.047	2.884
1995	19.799	3.772	2.852
2000	15.699	1.967	2.054
2004	24.592	3.784	5.906
2010	22.654	2.297	4.661
2013	28.764	4.959	8.868

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo 6. 1991-2013 yılları arası Batı Akdeniz bölgesinde yer alan illerdeki üretilen keçi et miktarı (ton)

	Antalya	Burdur	Isparta
1991	1.400	169	208
1995	1.312	129	184
2000	2.174	397	379
2004	1.244	318	264
2006	1.770	375	291

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo 7. 2007-2009 yılları arası Batı Akdeniz bölgesinde yer alan illerde üretilen oğlak-çepiç et miktarı (ton)

Yıl	Düzye3	Hayvan Adı	Kesilen hayvan sayısı(baş)	Et(ton)	Deri(baş)
2007	Antalya	Oğlak-Çepiç (0-12 ay)	2.844	38	3.128
2008	Antalya	Oğlak-Çepiç (0-12 ay)	1.917	27	2.108
2009	Antalya	Oğlak-Çepiç (0-12 ay)	1.721	24	1.893
2007	Burdur	Oğlak-Çepiç (0-12 ay)	256	4	281
2008	Burdur	Oğlak-Çepiç (0-12 ay)	94	1	103
2009	Burdur	Oğlak-Çepiç (0-12 ay)	379	5	416
2007	Isparta	Oğlak-Çepiç (0-12 ay)	1.767	22	1.943
2008	Isparta	Oğlak-Çepiç (0-12 ay)	2.541	37	2.795
2009	Isparta	Oğlak-Çepiç (0-12 ay)	678	9	745

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo 8. 2007-2009 yılları arası Batı Akdeniz bölgesinde yer alan illerde üretilen gezdän-keçi et miktarı (ton)

Yıl	Düzye3	Hayvan Adı	Kesilen hayvan sayısı(baş)	Et(ton)	Deri(baş)
2007	Antalya	Gezdän-Keçi (12 aydan büyük)	175.875	3.517	177.978,20
2008	Antalya	Gezdän-Keçi (12 aydan büyük)	91.244	1.827	92.996,40
2009	Antalya	Gezdän-Keçi (12 aydan büyük)	79.838	1.620	81.801,30
2007	Burdur	Gezdän-Keçi (12 aydan büyük)	40.443	778	40.483,00
2008	Burdur	Gezdän-Keçi (12 aydan büyük)	20.017	335	20.041,90
2009	Burdur	Gezdän-Keçi (12 aydan büyük)	13.277	236	13.318,60
2007	Isparta	Gezdän-Keçi (12 aydan büyük)	30.503	646	30.876,90
2008	Isparta	Gezdän-Keçi (12 aydan büyük)	12.742	286	12.790,50
2009	Isparta	Gezdän-Keçi (12 aydan büyük)	9.263	257	9.292,90

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo 9. 1991-2013 yılları arası Batı Akdeniz Bölgesi'nde yer alan illerdeki koyun varlığı

	Antalya		Burdur		Isparta	
	Yerli	Merinos	Yerli	Merinos	Yerli	Merinos
1995	297.690	160	178.180	11.440	270.300	150
2000	244.840	160	126.460	24.250	175.450	720
2004	198.406	15.775	118.792	18.616	166.674	2.303
2008	156.668	8.025	86.609	18.885	156.997	4.742
2010	253.514	25.611	95.180	21.999	124.125	858
2013	287.187	81.311	138.702	40.697	212.399	1.142

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo 10. 1991-2013 yılları arası Batı Akdeniz Bölgesi'nde yer alan illerde üretilen koyun süt miktarı (ton)

	Antalya		Burdur		Isparta	
	Yerli	Merinos	Yerli	Merinos	Yerli	Merinos
1995	6.526	3	2.664	153	3.416	2
2000	5.649	4	1.656	387	2.145	8
2007	6.772	209	4.329	313	4.975	45
2013	11.396	2.243	5.277	668	8.182	25

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Koyunculuk ile ilgili üretimle-
rimize geçerek;

Bölgemizde koyun yetiştirici-
liği de önemli geçim kaynak-
larımızdandır. 2013 yılı verile-
rine göre 3 ilimizdeki toplam
koyun varlığı 761.438 adettir.
Bölgemizdeki ağırlıklı koyun
ırkları ivesi, akkaraman, pı-
rıt, sakız ve melezleri ile Orta
Anadolu merinosunu saya-
biliriz. Bölgemiz, Türkiye ko-
yun varlığının yüzde 2,6'sını
barındırmaktadır. Tabloda
görüldüğü gibi koyunculuğu-
muz 3 ilimizde de 2008 yılına
kadar düşüş yaşarken 2010
yılından itibaren tekrar sayı-
sal artış sağlamıştır. Bu artışta
Bakanlık teşkilatı ve Birlikleri-
mizin ortak çalışmaları önem-
li rol oynamıştır. (Tablo 9)

Bölgemizde 2013 yılı TÜİK ve-

rilerine göre 27.791 ton koyun sütü üretimi gerçekleştirilmiştir. (Tablo 10)

Bölgemiz kesilen hayvan sayısı ve et üretimine ait rakamlarda 1991 yılından 2009 yılına ka-
dar olan bölüme ulaşılmıştır. 2007 yılından itibaren Isparta ve Antalya illerimizde üretimde
önemli miktarlarda düşüş, Burdur ilinde ise artış gözlenmektedir. Bölge illerimizde 2009 yı-
lında üretilen toplam koyun eti miktarı kaçak kesim ve kurban kesimleri hariç 929 ton olarak
gerçekleşmiştir. (Tablo 11-12-13)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerini sizlerle paylaştıktan sonra; son olarak bölgede aktif olarak görev yapan Antalya, Burdur, Isparta Damızlık Koyun Keçi Yetiştirici Birlikleri'nin verilerini sizlerle paylaşmak istiyorum.

Bu birliklerimize üye 9429 işletmeye ait 1.223.752 küçükbaş hayvan, Bakanlığımızın anaç koyun keçi desteklemesinden yararlandırılmak üzere Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığımıza bildirilmiştir.

Dolayısıyla Batı Akdeniz'de bu yıl küçükbaş hayvan üreticisine 24 milyon lirayı aşkın tutar birliklerimizce dağıtılacaktır.

Çalıştayımızın nice başarılarına temel olması dileğiyle, saygılarımı sunuyorum.

Tablo 11. 1991-2013 yılları arası Batı Akdeniz Bölgesi'nde yer alan illerde üretilen koyun et miktarı (ton)

	Antalya	Burdur	Isparta
	Yerli	Yerli	Yerli
1991	1.525	132	154
1995	1.438	64	74
2000	1.328	145	168
2004	1.709	104	177
2006	1.679	103	168

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo 13. 2007-2009 yılları arası Batı Akdeniz Bölgesi'nde yer alan illerde üretilen Kuzu-Toklu et miktarı (ton)

Hayvan Adı	Düzey3	Yıl	Kesilen hayvan sayısı(baş)	Et(ton)	Deri(baş)
Şişek-Koyun(12 aydan büyük)	Antalya	2007	64.311	1.394	66.159,80
		2008	44.792	969	46.916,30
		2009	37.277	855	38.882,90
Hayvan Adı	Düzey3	Yıl	Kesilen hayvan sayısı(baş)	Et(ton)	Deri(baş)
Şişek-Koyun(12 aydan büyük)	Burdur	2007	9.309	186	9.388,90
		2008	5.957	130	5.971,30
		2009	4.564	93	4.610,00
Hayvan Adı	Düzey3	Yıl	Kesilen hayvan sayısı(baş)	Et(ton)	Deri(baş)
Şişek-Koyun(12 aydan büyük)	Isparta	2007	10.357	207	10.514,40
		2008	6.628	154	6.758,20
		2009	3.587	86	3.626,90

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo 12. 2007-2009 yılları arası Batı Akdeniz Bölgesi'nde yer alan illerde üretilen Kuzu-Toklu et miktarı (ton)

Hayvan Adı		Yıl	Kesilen hayvan sayısı(baş)	Et(ton)	Deri(baş)
Kuzu-Toklu(0-12 ay)	Antalya	2007	67.810	1.089	74.591,00
		2008	59.288	898	65.216,80
		2009	49.267	810	54.193,70
Hayvan Adı		Yıl	Kesilen hayvan sayısı(baş)	Et(ton)	Deri(baş)
Kuzu-Toklu(0-12 ay)	Burdur	2007	1.368	23	1.504,80
		2008	1.593	28	1.752,30
		2009	1.879	28	2.066,90
Hayvan Adı		Yıl	Kesilen hayvan sayısı(baş)	Et(ton)	Deri(baş)
Kuzu-Toklu(0-12 ay)	Isparta	2007	2.449	39	2.693,90
		2008	5.952	101	6.547,20
		2009	3.400	57	3.740,00

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

ZELİHA ÖZTÜRK
ANTALYA İLİ DAMIZLIK KOYUN KEÇİ YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİ
YÖNETİM KURULU BAŞKANI

SUNUŞ

Sayın Rektörüm, İl Müdürüm, değerli Başkanlar, üniversitelerimizin kıymetli hocaları, basınımızın değerli temsilcileri çalıştayımıza hoş geldiniz.

Sizlere kısaca Ziraat Bankasının finansman ve teknik danışmanlık konusunda sektöre nasıl katkılar sağladığını anlatmak istiyorum. Son 3 yılda Anadolu coğrafyasında 1712 şubede, 35 bölgede, 9 koordinatörlükte faaliyetlerimize devam ediyoruz. Yurt dışı hinterland ağımız Kafkasya'dan Balkanlar'a 9 ülkede 25 yurt dışı şubemiz ve iştiraklerimizle birlikte 59 hizmet birimi ile faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz.

Sadece banka kaynakları ile 2009-2014 yılları arasında 2,2 milyon üreticimize 67 milyar TL tarımsal kredi kullandırdık, haftada ülke genelinde 6791 üreticimize 323 milyon TL kredi desteği sağlıyoruz. 2010 - 2014 yılları arasında sadece küçükbaş üreticilerimize 2,5 milyar TL sübvansiyonlu ve faiz indirimli tarımsal kredi kullandırdık.

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ve besiciliğini ayrı tutuyoruz. Hayvan yetiştiriciliğinde koyun için en az 50 baş, keçi yetiştiriciliğinde en az 25 baş olmak üzere; hayvan alımı, barınak yapımı ve tadilatı, süt sağım ünitesi, süt soğutma tankı, yem hazırlama ünitesi, balya/çayır biçme/silaj makinesi, güneş sistemi alımı, kurulu işletmelerin münferit alet ekipman alımları ve diğer yatırım giderleri için yatırım kredileri kullandırabiliyoruz. Normal vadesi 5 yıl olan kredi sürelerinde fizibilitenin önerebilirliği doğrultusunda yatırım kredisi ve ayrıca tek yıllık yem bitkileri konusunda işletme kredileri yaparak 7 yıla kadar uzatabiliyoruz.

Sadece hayvan alımı konusunda kayıt sistemine kayıtlı olması şartı ve azami 9 - 24 aylık koyun ve keçiler için 5.000.000 TL'ye kadar yüzde 100 faiz indirimli kredi desteğinde bulunabiliyoruz. Şu anda en büyük desteği küçükbaş hayvanlara vermekteyiz.

Sözlerime Anadolu coğrafyasının çok önemli bir gerçeği ve tarihi olan küçükbaş hayvan yetiştiriciliği konusunda düzenlenen Çalıştay'ın sektör ve ülkemiz adına başarılı geçmesini diliyorum, saygılarımı sunuyorum.

Fatih ŞAHAN
T.C. ZİRAAT BANKASI
ANTALYA BÖLGE BAŞKANI

SUNUŞ

Küçükbaş yetiştiriciliği tam anlamıyla bir memleket meselesidir. Ne yazık ki küçükbaş hayvancılığını 1990’larda kaybetmek üzereydik. Öyle bir ivme vardı ki bu ivme küçükbaş alıp götürüyordu. Eğer belli bir yerde frene basılmasaydı yok olup gidecekti. Koyun, keçi, kıl keçisi, honamlı, bunlar gerçekten bizim değerlerimiz. Biz olan varlıklarımız. Toprağın altında yatan herhangi bir madenin değeri neyse bu hayvanlarımızın da değeri gerçekten o.

Ülkemizde 785 bin kilometrekare alanımız var. Burada farklı hayvancılık faaliyetlerini yapma şansımız var. Küçükbaş bu işin içine çektiğimiz zaman her yörede farklı farklı hayvancılık faaliyetlerini farklı şekillerde yapabiliriz. Allah yöremize bir hediye vermiş; maki. Sunay Akın diyor ki, “Çabucak görünsün diye Akdeniz, Toroslar’da çalılar hep çocuk kalmıştır.” İşte o çocuk kalan çalılar bize bir imkân sunuyor. Keçi de bununla birlikte bir ekosistem oluşturuyor. Maki öyle bir şey ki kökünü kazımadığınız sürece kurumuyor. Bunu keçi yediği sürece budama etkisi gösteriyor ve o şekilde gelişiyor. Adına da Teke Yöresi dedirten keçi yetiştiriciliği bölgemiz için özel ve güzel bir faaliyet.

Küçükbaşla ilgili projelerde yer almanın gururunu yaşıyorum. Halk elinde keçi ıslahı devreye girdi. Orman ve keçi ikilime vardı. Hep birbirinin alternatifi gösteriliyordu. Orman olursa keçi olmaz, keçi olursa orman olmaz deniyordu. Hayır. Bunlar bir ekosistemin parçası. Milli Parklar ‘Keçi bir orman ürünüdür’ dedi, bunun altına imzamı atıyorum. Bu projeler kapsamında kıl keçisini aldırdıktan sonra baktık ki kıl keçisi içinde honamlı diye bir ırk var. Irk olarak tescil edilmemiş. Buna yönelik çalışmalar başladı. MAKÜ bu konuda ciddi yatırımlar yaptı. Honamlı bizim çocuğumuz gibi. Etçil hayvanlar kadar hızlı büyüyen, sütçül hayvan kadar döl verimi olan bir ırk, çok ilginç araştırılması lazım. Onlarca yüzlerce proje yapılması lazım ki bu değerimize sahip çıkalım.

Teke yöresi bir kültürdür. Ve bu kültüre adını veren keçidir. Keçi gittiği taktirde bu kültür de kaybolacaktır. Çok övündüğümüz altında imparatorluğun kurulmuş olduğu o kıl çadır keçinin kıllarından oluşmuştur. Bu kültürün gelişmesine sebep olmuştur. Bu kültürü kaybetmemek için bu hayvanlara sahip çıkmamız gerekiyor.

Maki, keçi, Toros fırsatı bize özel bir imkan sunuyor. Bu imkan Akdeniz havzasındaki ülkelere baktığımız zaman genç yaştaki oğlak etini tüketen ülkelerdir bunlar. Ve kaybettiklerinden dolayı kendi üretimleri buna yetmemektedir. Bizim yaptığımız organik yetiştiricilik. Bu hayvan çalı yiyor, diken yiyor, çoban söylemiyle “çalı giliği” yiyor. Bundan et ve süt gibi çok değerli iki madde üretiyor. Biz bunu genel anlamda organik yetiştiricilik standardına soktuğumuz taktirde ve bunu belgelendirdiğimiz taktirde çok rahat bir şekilde Akdeniz havzasındaki ülkelere satabiliriz. Koyun da bu işin içine giriyor. Avrupa piyasasına baktığımız zaman dışarıdan aldıkları tek et kalemi koyun eti. Yetmiyor kendilerine, dışarıdan alıyorlar. Daha çok da Avustralya’dan alıyorlar. Biz hemen yanı başındayız, kriterleri tamamladığımız zaman küçükbaşta ciddi bir pazar oluruz. Bırakın dışarıyı ülkemizde kırmızı et açığını kapatmanın tek yolu küçükbaş. Süt sığırcılığında çok iyi duruma geldik. Gerçek anlamda et üretimini sağlayabileceğimiz küçükbaş ve büyükbaş kırmızı et üretimimizi ciddi yerlere getirecektir. Bu işe gönül verenlere teşekkür ediyorum.

PROF. DR. MUSTAFA SAATCI
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ

KÜÇÜKBAŞ HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİNDE SÜRÜ YÖNETİMİ VE KAYIT SİSTEMİ

Moderatör: Prof. Dr. Mustafa TEKERLİ / Afyon Kocatepe Üniversitesi, Veteriner Fakültesi

Katılımcı Listesi:

Özcan MEKE	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Tamer PAK	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Ercan ÇELİK	<i>Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Hilmi Ender ARACI	<i>Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Mahmut ŞEN	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Bayram KOÇ	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Bayram KASAP	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
İmanettin AKBAŞ	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Hüseyin KARA	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Ali AYAZ	<i>Yetiştirici – Isparta</i>

SÜRÜ YÖNETİMİ

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler:

- Sürü yönetici kursları yetersiz ve yetiştiriciler yeterince bilgilendirilmemiş,
- Kurs süreleri çok uzun,
- Paydaşlar arası görev çakışmaları var,
- Eğiticilerin seçim kriterlerinin net olmaması,
- Çobanların sağlık güvencesinin olmaması, elektrik ve su gibi temel gereksinimlerini karşılayacak imkânların olmaması,
- Yaban hayvanları sorunu,
- Mesai mefhumunun olmaması nedeniyle çobanlık yapmak istememeleri,
- Gençlerin bu işi yapmak istememesi,
- İyi çoban köpeklerinin yetiştirilmesi ve korunması,
- Tohumlama sezonu ve doğumlardaki dengesizlikler.
- Irkların kaybolması (kara koyun),
- Orman içi otlak sahalarının genişletilmemesi,
- Orman Bakanlığı ile bir çatışmalardan dolayı büyük sıkıntılar yaşanıyor,
- Defne ihya saha sınırlarının tam olarak belirlenmeme sorunu.
- Büyükşehir alanına girildikten sonra bekçilerce sebepsiz cezalar,
- Yetiştiriciler yem desteği istiyor.

Çözüm Önerileri:

- Sürü yönetici kursları verilmeye devam ediliyor.
- Formalitenin azaltılması,
- Kursu katılanlara acil durumda ne yapılması gerektiği öğretilmiş,
- Kurslar bilgi verici olmuş,
- Kurumlar arası görev çakışmalarının engellenmesi,
- Belirli bir mesai saatleri ve sosyal haklarının sağlanması,
- Sürünün belirli dönemlerde doğum yapmasının sağlanması,
- Tohumlama sezonlarının belirli bir dönemde toplanması,
- Mesleği devam ettirmek isteyen üreticiler için sürü yönetici belgesinin çok yararlı olacağı.
- Sürü Yönetiminde makineleşmeye önem verilmesi.
- Defne ihya saha sınırları amenajman planlarında bilinmektedir. Ancak bu planların yapımında katılımcı yaklaşımlar oluşturulamadığı için ilgi grubu vatandaşlar, alanlar hakkında bilgi edinememişlerdir. Bu bilgilendirmelerin yapılabilmesi için ilgi ve çıkar gruplarının katılımcı olması sağlanarak planlamalar yapılmalıdır.

KAYIT SİSTEMLERİ

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler:

- Yetiştiricilerin sattığı hayvanları sistemden görememeleri,
- Götürülen hayvanlar ile rapordaki hayvanlar aynı değil,
- Üreticilerin kayıt defterlerini düzenli tutmaması,
- Düşen küpelerin zamanında takılamaması,
- Yetiştiriciler sorumluluklarını iyi bilmiyor.
- Oğlakların periyodik tartımlarında (3aylık-6aylık) farkların olmasının kendilerine açıklanmasını bekliyor. Yetiştiricilere Halk Elinde Islah Projesi'nin yeterince anlatılmaması.
- KKKS yavaş çalışıyor, verilerin çok olması.
- KKKS'nin yetiştiriciler ile bakanlık çalışanlarını karşı karşıya getirmesi.
- KKKS'de işlemlerin uzun sürüyor olması (Nakil Belgesi örneği).
- KKKS'de karmaşık veri girişi.
- Hayvan hareketleri ile ilgili işlemlerde bürokrasinin fazla olması.
- Takılan küpelerin daha kaliteli olması gerekliliği

*Herkes Cumhurbaşkanı olur,
Başbakan olur,
Ama
"Çoban" olamaz...*

Çözüm Önerileri:

- Düşen küpelere bir şekilde çözüm bulunması,
- Yetiştiricilerin projelere girme isteklerinin yüksek olduğu görülmüş olup, bunun artırılması.
- Sonuçta proje uygulamaları yetiştiriciler tarafından kabul gördüğü, istenen verilerin standart rutin olarak alındığı bildirilmiştir. Bu tip projelerin yürütülmesi yetiştiricileri daha bilinçlendirecektir.
- Yetiştiricilerin ölçmeye ve veri vermeye alıştıkları ve kendi hayvanlarının verim artışlarını gördükçe durumun önemini daha iyi anladıkları görülmüştür. Bu tip projelerin sayısının artırılmasının faydalı olacağı anlaşılmıştır.
- Yetiştiricilere hem araştırma programları hem de iyi eğitilmiş personelle ulaşmak başarıyı artıracaktır. Nitekim Halk Elinde Islah Projesi'nden elde edilen damızlıkların kullanılması ile verimlerin arttığı, babaların belli olması düşüncesinin yetiştiricilerde uyandığı, ancak belirli bir seçim metodolojisinin oluşması gerektiği ve bunun daha verimli olacağı inancı ortaya çıkmıştır.
- KKKS'nin modernleşmesi ve yeniden yapılanmasında yarar vardır.
- Ölçümlerin daha hassas yapılması daha kesin sonuçlar sağlayacaktır. Nitekim, ıslah projesinde verilen tartı cihazlarından da bu noktada yetiştiriciler memnundur.

*Çobansız sürüyü
kurt kapar.*

ÇOBANLIK MESLEĞİ VE SÜRÜ YÖNETİCİSİNİN SORUNLARI

Moderatör: Prof. Dr. Türker SAVAŞ / Onsekiz Mart Üniversitesi, Ziraat Fakültesi

Katılımcı Listesi:

Mehmet UĞUR	<i>Konya Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği</i>
Fettah ÖZTÜRK	<i>Konya Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği</i>
Mahmut AKTÜRK	<i>Aksaray Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği</i>
Yaşar KAŞLI	<i>Aksaray Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği</i>
Muhammet YILMAZ	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü</i>
Mitat UYAN	<i>Antalya Orman Bölge Müdürlüğü</i>
Mehmet KOTRA	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Bilal DURMUŞ	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
İbrahim KIR	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Mustafa KIR	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Ali DEMİRÖRS	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Hasan KÖKEN	<i>Yetiştirici – Antalya</i>

■ Çobanlık 2 türlüdür

- Sabit işletmede bakıcı.
- Merada, sürü arkasında.

■ Çobanlık niteliği bakımından yöresel fark

- Gece güdümü (örüm).
- Göçer.
- Merada uzun süre konaklama.

■ Çoban!**■ Çobanlık basit değildir.**

- “İki koyunu güdemez”.

■ Çobanlık zor zanaat.

- 24 saat hayvanla birlikte.
- Çoban vahşi hayvan ile karşı karşıya kalır.

■ Çoban akşama kadar kilometrelerce gezer.**■ Herkes çoban olamaz.**

- Herkes Başbakan, Cumhurbaşkanı olur.

■ “Sürüyü tepeye sürüp yele aldirmamalı, dereye sürüp sele aldirmamalı”.**■ Çoban Orman Muhafaza Memuru ile karşı karşıya kalır.****■ Çoban kendini bir “akademisyen” gibi yetiştirmeli.**

- Hayvanları takip etme.
- Doğadan yararlanma.
- Doğum.
- Ana yavruyu tanıma.
- Veteriner Hekimlik.
- İklim bilgisi.
- Vahşi yaşam.
- Yön tayini.

■ Ekonomi dışında insanın kendini yetiştirmesi anlamına geliyor.

*Kepenek altında,
Er yatar...*

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler:**■ Halk Çobana “kötü gözle” bakıyor.**

- “Çobanın oyuyla benimki bir mi deniyor”.

■ Çobana kız vermiyorlar.

- Aslında köyde yaşayana kız vermiyorlar.
- “Hayvanları satmadan evlenemeyeceğim, dedi; sattı ve evlendi”.

■ İyi çoban sıkıntısı var.

- Bitkisel üretimde istihdam.
- “İyi bir çobana devlet memuru maaşı veririm”.
- Kentte 800 TL’yi 2000 TL’ye tercih ediyor.

■ Yurtdışından kaçak çalışan çobanlar var.

- Bunlara çalışma izni verilsin.

■ Çoban desteği verilecek sürü büyüklüğü.

Çoban ve Orman

- Çobanlar ormancılarla karşı karşıya geliyor.
- Orman Bakanlığı.
  - Planlı otlatma, Burdur'da köylere ilan edildi.
- Çoban ormanı korur.
  - Orman milli servet.
  - Çoban cebine zarar vermek istemez.
  - “Çamlar filiz verdiğinde orayı terk etmek zorundayım”.
  - “Ben ormana zarar verirsem seneye eksideyim”.
  - “Kendini bilen çoban fidana keçi salmaz”.
  - Keçi yangından korur.
- Orman idaresi yetiştirmiş ormanları tel altına almamalı.
- Vahşi hayvan problemi.
  - Kurt, Çakal, Tilki.
  - Kurtlara izleme cihazı takılmalı.
  - Tazminatların çabuk ödenmesi.
  - Uzman yaban hayatı koruma elemanları artırılmalı.
- Kötü çobanlar da var.
  - “Aramızda çürük yumurtalar da var”.
- Çobanın görevini layıkıyla yapması gerekir.
  - Çobanın hayvanlarını başıboş bırakmaması gerekir.

Çobanlığa Eleştiri

- Çobanlık ilerlememiş, eski Yörük hayatındaki gibi kalmış.
- Daha profesyonel olmalı.
- Meslek olmalı.
- Teknoloji kullanmalı.

Çözüm Önerileri

- Halkı kırsalda tutmak gerekiyor.
  - Sosyal koşullar iyileştirilmeli.
  - Köyler küçük kentlere dönüşmeli.
- Çoban algısını değiştirmek gerekiyor.
  - Çobanın ismi değiştirilsin
    - ◆ Sürü yöneticisi olmalı
    - ◆ Hayır, çoban olarak kalmalı!
- Devlet sosyal güvence koşullarını iyileştirmeli.
- Çobanın sigortasını desteklemeli.
  - Çobanın her ay sigorta ödemesi çok zor.
- Çoban desteği verilecek sürü büyüklüğü 300 başa indirilsin!
  - 500 baş hayvanı olanın çoban desteğine ihtiyacı yoktur.
  - Bu destek gerçek yetiştiricileri teşvik etmez, firmaları destekler.
  - 500 hayvanı bir çoban güdemaz.
- Çoban desteği küçükbaş hayvancılık yapan herkese, sürü büyüklüğü oranında verilmelidir. Çobanın sigortalı olması şartıyla.

KÜÇÜKBAŞ HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİNDE BESLEME, MERA-OTLAK VE ORMAN İLİŞKİSİ

Moderatör: Prof. Dr. M. Numan OĞUZ / Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi

Katılımcı Listesi:

Bayram YAVUZ	<i>Burdur Kırsal Kalkınma ve Destekleme Kurumu</i>
Hüseyin Haluk UÇAN	<i>Burdur Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği</i>
Ufuk COŞGUN	<i>Türkiye Ormancılar Derneği Batı Akdeniz Şube Yazmanı</i>
Mustafa ÇÜREK	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Mehmet ÜRKEK	<i>Burdur Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği</i>
Cevdet GEZER	<i>Burdur Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği</i>
Hüseyin KOTRA	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Cevdet AFYONCU	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Ramazan BÜYÜKAYDIN	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Ersin YILMAZ	<i>Batı Akdeniz Orman Araştırma Enstitüsü</i>
Osman ÖZTÜRK	<i>Yetiştirici - Antalya</i>
Şerife AKSOY	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>

A- KOYUNCULUK

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 1: Mera alanlarının tahribi: Bölgede yer alan çok sayıdaki mermer ocağı hem ocak açarak, hem de pasa (moloz) dökülmesi yoluyla meraları tahrip etmektedir. Ayrıca bu madenler meradaki kısıtlı su kaynaklarına ortak olarak veya bu kaynakları tahrip ederek su sıkıntısı oluşturmaktadır.

Çözüm Önerileri:

- a) Mermer ocağı açmaya ve bu ocaklardan mermer çıkarmaya kota ve sınırlama getirilmelidir.
- b) Mermer blokları ocakta değil mezatta satılmalıdır, Çinlilerin ocağa girmesi yasaklanmalıdır. Çünkü beğendirilemeyen bloklar satılmayınca moloz olarak atılmaktadır.
- c) Madencilik sebebiyle bozulan alanların rehabilitasyonu garanti altına alınmalıdır.
- d) Madencilik kanunu değiştirilmelidir. Açık maden ile yer altı madeni aynı değildir. Yer yüzeyinin korunması ön planda olmalıdır.
- e) Merayı tahrip etmeye cezalar caydırıcı olmalıdır. Caydırıcı olmayan ceza suç işlemeye sadece ücret kesmek olur. Ceza tespitinde arazinin önemine de dikkat edilmelidir.

*Çoban demek
Sağlıklı et demek...*

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 2: Ağaçlandırma alanlarının koyun tarafından otlatılamaması. Çünkü koyun keçi gibi ağaç yemez sadece ot yer.

Çözüm önerileri:

- a) İnsan boyunu geçen ağaçların bulunduğu ağaçlandırma alanları koyun ve keçilerce otlatılabilmelidir.
- b) Keçilerce otlatılamayacak alanlar koyunların otlatılmasına açılabilir. Ancak koyun sürülerine keçi katılmamalıdır.
- c) Orman alanlarının otlatma kapasitelerinin belirlenmesi ve bu belirlemelere göre otlatılacak hayvan sayısı ve yetiştirici alanları belirlenmelidir ve daha çok yetiştiricinin kullanımına sunulmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 3: Çayır ve meraların kullanımı ile ilgili sorunlar.

Çözüm önerileri:

- a) Mera ve orman alanlarında uygulanacak otlatma planları iyi takip edilip doğru uygulanmalıdır.
- b) Mera ıslahı için daha çok kaynak ayrılmalıdır.

- c) Tarım arazilerinin uygun dönemde (kışın yeşil olarak, yazın anız olarak) otlatılmaya açılması için düzenleme yapılmalıdır. Çünkü tarım arazilerinin önemli bir kısmı son 50 yıl içinde çayır ve meralardan tarıma açılarak kazanılmış arazilerdir. Dolayısıyla hayvanların bunlarda hakkı vardır. Bu tarım alanlarının hayvancılıkla ortak kullanımıyla ilgili daha fazla tanıtım çalışması yapmak gereklidir.
- d) Mera tespit - tehdit çalışmaları sırasında makilik alanlar 4342 sayılı Mera Kanunu kapsamında değerlendirilmelidir.
- e) 4342 Sayılı Mera Kanununa tabi çayır, mera, yaylak, kışlak ve otlaklar otlatma planlarına uygun şekilde otlatılmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 4: Mera, yaylak ve orman alanlarında barınak yapılması sorun olmaktadır. Yetiştiriciye bu sebepten dolayı devamlı ceza kesilmektedir. Ayrıca her yıl geçici barınaklar için ağaç ve çalı kesilmektedir.

Çözüm önerileri:

- a) Orman dışı alanlardaki otlak, yaylak ve meralarda belirli yerlere kalıcı prefabrik yapılar yapılabilir. Buralarda sadece hayvancılık yapanların kalmasına izin verilebilir.

B-KEÇİCİLİK

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 1: Ormanlık ve makilik alanlarda otlatma sorunları.

Çözüm önerileri:

- a) Ormanlık ve makilik alanlarda otlatma kapasiteleri belirlenmelidir. Buna göre otlatma planları yapılmalı ve plan uygulamada sıkı takip edilmelidir.
- b) Yetiştiriciyi bilgilendirme ve bilinçlendirme konusunda daha çok çalışma yapılmalıdır. İzimli otlatma ve planlı otlatma desteklenmelidir.
- c) Otlatılmayan (otlatılmaya ihtiyacı olan) ihtiyaç fazlası alanların otlatılması için teşvik ödemesi (üste para ödemesi) yapılmalıdır. Böylece orman yangınları gibi riskler de azalacaktır.

- d) Planlama süresine yetiştiriciler de katkıda bulunmalıdır. Planlar katılımcı yaklaşımla multidisipliner yapılmalıdır.

- e) Yönetmelikte yer aldığı gibi bazı alanlarda ormandan önce makilik - fundalık - çalılık alanlar tesis edilerek erozyonla daha hızlı mücadele edilebilir. Böylece hayvanlar için daha çabuk ve zengin beslenme alanları oluşturulabilir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 2: Hayat tarzının giderek kaybolması söz konusudur.

Çözüm önerileri:

a) Kültür turizmi gelecek için büyük potansiyel vaat etmektedir. Bunun için hayvancılık ve Yörük kültürünün korunması gereklidir. Göçer hayvancılık kadim bir kültür unsuru olup yaşatılması için yetiştiricilerin desteklenmesi gereklidir.

b) Bölgede kırsal yerleşimde insan yoğunluğunun korunabilmesi ülkemiz

için stratejik öneme sahiptir. Bu yüzden bu insanların yerlerinde kalması için geniş katılımlı projeler geliştirilmelidir. Hayat tarzını koruyarak yaşam standardı yükseltilmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 3: Koruma alanlarının otlatma için kullanımı ile ilgili sıkıntılar bulunmaktadır.

Çözüm önerileri:

a) Bu alanların ilgili yönetmelikler kapsamında koruma kullanma dengesi çerçevesinde uygulama olanaklarının ortaya konularak, yararlanmalara yönelik alt planlar yapılarak kullanımını sağlamak olanaklı/mümkün olabilir. Bu alanların öncelikle vahşi hayvanların kullanımına tahsis edildiği unutulmamalıdır. Ancak bu şekilde kısmen hayvan sahiplerince kullandırılması uygun olacaktır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 4: Yetiştiricilerin hak ve kanuni avantajları konusunda yeterince bilgi sahibi olmamaları.

Çözüm önerileri:

a) Üreticilerin hakları konusunda bilgilendirilmesi ve bunları kullanabilmesi için çeşitli kurumlarca danışmanlık hizmeti sağlanabilir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 5: Yetiştiricilerin oğlak ve kuzulara yeterince başlangıç yemlemesi yapmaması.

Çözüm önerileri:

a) Kuzu ve oğlaklara yem desteği verilebilir. Bu sayede gelişim hızının artırılması sağlanacak ve hayvansal üretim artacaktır. Ayrıca hızlı kuzu ve oğlak besisi teşvik edilerek hem mera üzerindeki hayvan sayısı azaltılarak otlatma baskısı azaltılabilecek, hem de yetiştirici kuzu ve oğlaklardan daha erken gelir elde edilebilecektir.

*Keçi bir orman
ürünüdür.
Adnan YILMAZTÜRK*

BÖLGEMİZDE YETİŞTİRİLEN IRKLAR VE YAPILAN ISLAH ÇALIŞMALARI

Moderatör: Doç. Dr. Özkan ELMAZ / Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi

Katılımcı Listesi:

Veteriner Hekim Hasan ASAN	<i>Burdur Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu</i>
Veteriner Hekim Yusuf KABASAKAL	<i>Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Veteriner Hekim Emin KAYASUYU	<i>Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Veteriner Hekim Yılmaz GÖKÇAY	<i>Antalya İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği</i>
Ziraat Mühendisi Gökhan KUM	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Ziraat Mühendisi Gürkan GEZER	<i>Antalya İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği</i>
Ziraat Mühendisi Ercan YAYLACI	<i>Konya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği</i>
İbrahim BAYDEMİR	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Orhan OSKAR	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Yusuf BOZKURT	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Durdali SARAN	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Mehmet ÖZEN	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Hasan Ali MANAY	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Sefa EREN	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Şeref DOĞAN	<i>Yetiştirici – Antalya</i>

Batı Akdeniz Bölgesi'nde yetiştirilen keçi ırkları; Kıl, Honamlı, Honamlı x Kıl melezi, Türk Saanen ve Damaskus Keçisi (Şam Keçisi), koyun ırkları ise Orta Anadolu Merinosu, İvesi (Mandak), Pırlak (Pırıt), Sakız melezi, Akkaraman, Tahirova ve Çine Çaparı ırklarıdır.

Batı Akdeniz bölgesinin hakim keçi ırkları olan Honamlı ve Kıl keçilerinin saf olarak yetiştirilmesi, korunması ve verim özelliklerinin ortaya konması amacıyla 2011-2015 yılları arasında Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü'nün (TAGEM) yürütücülüğünü yaptığı "Halk Elinde Ülkesel Küçükbaş Hayvan Islahı Projesi" yürütülmektedir. Burdur ve Antalya illerinde "Kıl ve Honamlı Keçisinin Halk Elinde Islah Projesi", Isparta ilinde ise "Kıl Keçisinin Halk Elinde Islah Projesi" ile "Pırıt Koyunu Halk Elinde Islah Projesi" isimlerinde toplam 6 proje yürütülmektedir. Ayrıca Antalya ve Isparta illerinde "Honamlı Keçisinin Yerinde Koruma Islah Projesi" uygulanmaktadır.

Sorunlar ve Çözüm Önerileri:

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 1: İşletmede yetiştirilen koyun ve keçi ırklarının TÜRKVET kayıt sisteminde doğru bir şekilde tanımlanmaması

Çözüm Önerileri 1: Bölge illerinde yetiştirilen koyun ve keçi ırklarının uzmanlar tarafından sahada ırk tespiti yapılarak TÜRKVET kayıt sistemine doğru bir şekilde ırk kaydının yapılması.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 2: Yetiştiricilerin kontrolsüz ve plansız bir şekilde koyun ve keçi yetiştiriciliğinde melezleme yapması.

Çözüm Önerileri 2: Yetiştiriciler, hangi ırkı ve hangi verim yönünde üretim yapacağını belirlemesi ve bölgeye uygun ırklarla çalışması konusunda yönlendirilmelidir. Ayrıca tüketici tercihleri gözetilerek bölgeye uygun ırk tercihlerinin yapılması gerekir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 3: İşletmelerin ihtiyaç duyduğu damızlık hayvan materyalini bulamaması ve yetiştiricilerin damızlık değişimine sıcak bakmaması.

Çözüm Önerileri 3: Koyun ve keçi yetiştiricileri için damızlık ihtiyacının karşılanması amacıyla her ilde "damızlık işletmelerin" kurulması teşvik edilmelidir. Bu damızlık işletmeleri Bakanlık denetiminde illerde kurulan Damızlık Koyun Keçi Yetiştirici Birlikleri tarafından yürütülmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 4: Bazı illerde Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüklerince verilen 'damızlık teke ve koç desteği' ile ilgili yanlış uygulamalar.

Çözüm Önerileri 4:

■ Bölgeye adapte olan ve sahada yetiştirilen ırklar baz alınarak TİGEM'de (Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü) yetiştirilen yöreye uygun üstün verimli ırkların belirlenip projeler kapsamında desteklenmesi.

■ Ayrıca verilen bu destek miktarlarının artırılması talep edilmektedir.

***Koyun keçi demek
Yeni nesile iyi gelecek...***

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 5: Yetiştiricilerin ellerinde bulunan mevcut hayvanların verim özelliklerini tam bilmemesi sonucu ırkların verim özelliklerinin bozulması

Çözüm Önerileri 5: Üniversitelerin yönlendirmesiyle Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdür-lüklerinin ilgili şubeleri ve illerde kurulmuş olan Damızlık Koyun - Keçi Yetiştirici Birliklerinin beraber yetiştiricilere yönelik eğitim çalışmaları yapması. Birlikler bünyesinde çalıştırılan Ve-teriner Hekim ve Ziraat Mühendisi Zootechnistlerin istihdamı sağlanmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 6: Antalya, Burdur ve Isparta illerinde yürütülen ve 2015 yılında sona erecek olan “Halk Elinde Ülkesel Küçükbaş Hayvan Islahı Projelerinin” devam ettirilmesi

Çözüm Önerileri 6: 2011-2015 yılları arasında bölge illerinde uygulanan “Halk Elinde Ülkesel Küçükbaş Hayvan Islahı Projelerinin” bilimsel, sosyal, kültürel ve ekonomik faydası bütün paydaşlar tarafından görülmüştür. Islah çalışmaları çok uzun soluklu bir iştir. Bu projelerin 2016 yılından itibaren devam ettirilmesi ve Devletin katkısının artarak devam etmesi gerek-mektedir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 7: Islah politikalarının merkezden yönetilmesi sonucu oluşan sorunlar

Çözüm Önerileri 7: Hayvancılık ıslah politikalarının temel çerçevesinin bakanlık tarafından belirlenip bunun bölgesel bazda uygulanmasının Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiriciler Birlikleri, Üniversiteler ve Bakanlık taşra teşkilatı ve ilgili odalardan oluşan “İl Islah Komitesi” kurula-rak ıslah çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir.

HAYVAN HASTALIKLARI İLE MÜCADELE

Moderatör: Doç. Dr. Nuri MAMAK / Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi

Katılımcı Listesi:

Gürsel COŞKUN	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Hakan AKAN	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Ozan ÜNAL	<i>Antalya Büyükşehir Belediyesi</i>
Sami GÜNLÜ	<i>Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
ÖMER ÇEVİK	<i>Burdur Veteriner Hekimler Odası</i>
Ramazan BENLİ	<i>Konya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiriciler Birliği</i>
Mehmet KAYA	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Ramazan TUNCER	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Musa İNCE	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Hasan ÇETİN	<i>Yetiştirici – Antalya</i>

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 1: Aşılama ile ilgili sorunlar

Çözüm Önerileri 1: Hayvan sahiplerinin aşı yapmaları kesinlikle önlenmelidir. Serbest çalışan Veteriner hekimlerle İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerindeki Veteriner hekimler birbiriyle koordineli çalışmalıdırlar. Brucella aşısı kuzu ve oğlakların yaş aralıklarının takibi yapılarak zamanında tedarik edilmesi ve bu aşının uygulayıcılar tarafından zamanında yapılması sağlanmalıdır.

*Bu yel böyle eserse,
Bu makas böyle keserse;
Ne sakal kalır keçide,
Ne kuyruk kalır koyunda.*

Brusellozis genç aşısı; (Br. Melitensis Rev 1 genç aşısı), 3-8 aylık sağlıklı dişi ve erkek kuzu ve oğlaklara kullanılır. 8 aylıktan büyüklerde, gebelerde ve ergin erkeklerde kullanılmamalıdır. Brusellozis ergin aşısı (Br. Melitensis Rev 1 ergin aşısı) ise 8 aylıktan büyük sağlıklı dişi koyun ve keçilere 12 ay ara ile 2 defa uygulanmalıdır.

Entrotoksemi enfeksiyonuna karşı aşılama; Klostridiumlara karşı karma aşı olarak 9 haftalık sağlıklı hayvanlara yapılmalı, hayvanlar 13 haftalık olduğunda aşı tekrar edilmelidir. Aşı her 12 ayda bir tekrar uygulanmalıdır. Doğumuna 6 hafta kalan hayvanlara aşı yapılmamalıdır.

Keçi ciğer ağrısı aşısı; 6 aylıktan büyük keçilere deri altı yolla uygulanır ve yılda bir kez tekrarlanır. Gebeliğinin 3. ayının sonuna kadar yapılabilir, fakat hasta olanlara ve keçi ciğer ağrısı bulaşmış sürülere uygulanması risklidir.

Antraks aşısı; Antraks riski olan bölgelerde ilkbaharda, hastalık çıkan yerlerde hemen 2 ayıktan büyük hastaliksız hayvanlara uygulanmalıdır.

Ektima aşısı; bulaşıcı ektima'nın sık görüldüğü bölgelerde yapılmalıdır. Hastalığın çıktığı sürülerde 1-2 günlük kuzu ve oğlaklara ve koruyucu amaçlı olarak da doğumların tamamlanmasından hemen sonra hepsine yapılmalıdır.

Koyun psödotuberkülozis aşısı; 4 haftalık kuzularda başlanmalı ve 4 hafta sonra aşı tekrar edilmelidir. Bu aşılardan sonraki her 12 ayda bir aşı tekrarı uygulanmalıdır. Salmonella aşısı, sağlıklı gebe hayvanlara doğuma 8 hafta kala uygulanır. Yavru atmaların başladığı sürülerde aşı uygulaması yapılmamalıdır. Aşı genel durumu iyi olan koyunlarda 10 gün arayla iki kez tekrarlanır. Hastalığın çıkışından sonraki zorunlu aşılamalarda aşı uygulaması 21 gün sonra tekrar edilmelidir.

Vibrio aşısı; koyunlara koç katımından 3-4 hafta önce, gebe koyunlara ise doğuma 3 hafta kalıncaya kadar uygulanır.

Koyun-Keçi çiçek aşısı; 6 haftalıktan büyük kuzu ve oğlaklara ve koyun ve keçilere uygulanır. Aşılama yılda iki kez tekrarlanmalıdır. Gebeliğin son 6 haftası ve zorunlu olmadıkça doğumun ilk bir ayında aşılama yapılmamalıdır.

Küçük ruminant vebası aşısı; 6 aylıktan küçük kuzu ve oğlaklarda 3-6 aylık aralıklarla iki defa tekrarlanmalıdır. 6 aylıktan büyüklerde bir defa aşılama yeterlidir, fakat bir yıl sonra tekrarı tavsiye edilir.

Mavi dil aşısı; 6 aylıktan itibaren kuzu ve koyunlara yapılmalıdır. Fakat gebe hayvanlara uygulanmamalıdır. Aşı, koç ve keçilere aşı mevsiminden sonra yapılmalıdır.

Şap aşısı; aşısız anneden doğan kuzu ve oğlaklara 2 haftalıktan, aşıli anneden doğanlara ise 2 aylıktan sonra ilk aşılama yapılır. İlk aşılamadan 1 ay sonra ikinci, 2 ay sonra üçüncü, 4 ay sonra ise dördüncü aşılama yapılır. Sonrasında 6 ayda bir aşı tekrarlanır. SSalgın çıktıktan sonra 2 haftalıktan büyük bütün hayvanlar aşılanır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 2: Projeli aşılar dışındaki aşılamanın yetiştirici tarafından yapılması
Çözüm Önerileri 2: Projeli aşılama programının dışında kalan özel aşılama, yetiştirici birlikleri ve bölge veteriner hekimler odası ile protokol düzenlenerek aşılama programları yapılmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 3: Bölgedeki sürülerde görülen yavru atma problemleri
Çözüm Önerileri 3: Yetiştiricilerin, başta İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri olmak üzere Bölge Veteriner Araştırma Enstitüleri ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Veteriner Fakültesi ile iletişim kurularak, yavru atıklarının ihbar edilmesi, numunelerin bu kuruluşlara iletilmesi ve gerekli tetkiklerin yapılması sağlanmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 4: Paraziter hastalıklar

Çözüm Önerileri 4: Yetiştiriciler paraziter hastalıklar konusunda Veteriner Hekimlerce bilgilendirilmeli, yetiştiriciler ağıl ve ahırlarda, hayvan üzerinde parazitle mücadele için zamanında önlemler almaya yönlendirilmelidir. Yerel yönetimler; vektör mücadelesinde, eko sisteme zarar vermeyen larvasit ilaçları uygun zamanda ve uygun yerlerde kullanmalıdırlar.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 5: Kontrolsüz hayvan hareketleri ve hastalıkların yayılması

Çözüm Önerileri 5: Hayvan hareketlerinin kolluk kuvvetleri ve Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü yetkililerince denetiminin artırılması ve izinsiz hayvan hareketlerinin ihbar edilmesi konusunda hayvan sahiplerinin bilinçlendirilmesi gereklidir.

***Dağ bayır gezerim,
Sağlık ikram ederim.***

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 6: İhbarı mecburi hastalıklarla ilgili yaşanan sorunlar

Çözüm Önerileri 6: Gıda Tarım ve Hayvancılık İl ve İlçe Müdürlüğü ve serbest veteriner hekimlerce ihbarı mecburi hastalıklarla ilgili yetiştiricilerin bilgilendirilmesi ve ivedilikle Gıda Tarım ve Hayvancılık İl ve İlçe Müdürlüklerine hastalıkların ihbar edilmesi gereklidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 7: Hayvan kayıtları ile ilgili problemlerin giderilememesi ve yetiştiricinin güncelleştirmeye yeterince önem vermemesi

Çözüm Önerileri 7: Hayvan sahiplerinin hasta, ölmüş, satılmış, küpesi düşmüş ve yeni doğan kayıtlarının yasal süreç içinde bildirmesi gereklidir. Ayrıca yetiştiricilerin hayvanlarıyla ilgili kayıt tutması (ilaç uygulama, doğum, aşılama, hastalık, satılanlar vb) teşvik edilmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 8: Ahır hijyeni ve hayvan refahı ile ilgili problemler

Çözüm Önerileri 8: Gıda Tarım ve Hayvancılık İl ve İlçe Müdürlüğü personeli, tarım danışmanları, serbest veteriner hekimler tarafından işletmelerde ahır hijyeni ve hayvan refahı ile ilgili uygulamalı eğitimler verilmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 9: Yetiştirici örgütlerinin kendine bağlı üreticilerini yeterince bilgilendirmemesi

Çözüm Önerileri 9: Gıda Tarım ve Hayvancılık teşkilatından, fakültelerden ve bu konuda uzman serbest veteriner hekimlerce yetiştirici birliklerine eğitim seminerleri verilmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 10: Hastalıklarla mücadelede kurumlar arası bağlantı kopukluğu

Çözüm Önerileri 10: Gıda Tarım ve Hayvancılık il ve ilçe müdürlükleri, belediyeler, veteriner hekimler odası, sağlık il müdürlükleri hastalıklarla ve vektörlerle mücadelede koordineli bir şekilde çalışmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 11: Mera ve hastalık ilişkisi

Çözüm Önerileri 11: Mera ve otlakların kullanımında hasta sürüler otlatmaya çıkarılmamalı. Hastalık çıkışlarında kordon güvenliği, ilgili kuruluşlarla koordine sağlanmalı, bölgeden hastalığa duyarlı hayvan ve bu hayvanlara ait hayvansal ürünlerin çıkışına izin verilmemelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 12: Yerel yönetimlerin salgın hastalıklarla mücadelede yetersizliği

Çözüm Önerileri 12: Yerel yönetimler hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele için yeterli bütçe ayırmalı ve aşı, ilaç, dezenfektan vb. alımlarında yardımcı olmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 13: Salgın hastalıklardan ölen hayvanlar

Çözüm Önerileri 13: Ölen ve itlaf edilen hayvanlar ile bunlara ait ürün ve atıkların gömüleceği alanlar yerel yönetimler tarafından belirlenen yerlere gömülmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 14: On - on beş günlük kuzularda sık görülen pnömoniler

Çözüm Önerileri 14: Yetiştiricilerin, başta İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri olmak üzere Bölge Veteriner Araştırma Enstitü Müdürlüğü ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Veteriner Fakültesi ile iletişim kurarak, ölen veya hasta hayvanların alınan numunelerinin kuruluşlara iletilmesi ve gerekli tetkiklerin yapılması sağlanmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 15: Koyunlarda psödotuberküloz

Çözüm Önerileri 15: Koyunları psödotuberküloz'dan korumak için aşı kullanılmalıdır. Koyun psödotuberkülozis aşısına, 4 haftalık kuzularda başlanmalı ve 4 hafta sonra aşı tekrar edilmelidir. Bu aşılama sonrakı her 12 ayda bir aşı, tekrar uygulanmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 16: Kuzularda doğumu takip eden haftalarda görülen siroz'a bağlı ölümler

Çözüm Önerileri 16: Yetiştiricilerin, başta İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri olmak üzere bölge veteriner araştırma enstitü müdürlüğü ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Veteriner Fakültesi ile iletişim kurarak, ölen veya hasta hayvanların ve alınan numunelerin kuruluşlara iletilmesi ve gerekli tetkiklerin yapılması sağlanmalıdır. Ayrıca tavsiye olarak, bazı karaciğer hastalıklarını önlemek için Enterotoksemi ve Klostridiumlara karşı karma aşının uygulaması ve antiparaziter ilaç kullanımının yaygınlaştırılması ve yetiştiricilerin bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 17: Beyaz kas hastalığı ile ilgili sorunlar

Çözüm Önerileri 17: Hastalık ortaya çıkmadan önce koruyucu tedbirlerin alınması gereklidir. Bu amaçla sürülerde selenyum ve E vitamini içeren ilaç ve yem katkı maddeleri kullanılmalıdır. Hastalıklı kuzu ve oğlakların veteriner kliniklerinde hastalık teşhisi yapılarak gerekli tedavisi yapılmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 18: Delibaş hastalığı ile mücadele

Çözüm Önerileri 18: Öncelikle koyunlarda tenya mücadelesi yapılması gereklidir. Ayrıca köpeklerde de periyodik olarak tenya tedavisi uygulamaları yapılmalıdır. Hastalıktan ölen ve şüpheli koyunların başlarının köpeklere yedirilmemesi gereklidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 19: Kalıtsal hastalıkların görülmesi

Çözüm Önerileri 19: Yetiştiricilerin, başta İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri olmak üzere bölge veteriner araştırma enstitü müdürlüğü ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Veteriner Fakültesi ile iletişim kurarak, ölen veya hasta hayvanların ve alınan numunelerin kuruluşlara iletilmesi ve gerekli tetkiklerin yapılması sağlanmalıdır. Ayrıca tavsiye olarak, bazı kalıtsal hastalıkların önlenmesi için öncelikle sürüklerde koç ve tekelerin 3 katımdan sonra değiştirilmesi yoluna gidilmelidir.

ÜRETİM PLANLAMASI VE PAZARLAMA

Moderatör: Doç. Dr. Duygu KAŞIKÇI / Süleyman Demirel Üniversitesi, Ziraat Fakültesi

Katılımcı Listesi:	
Ömer Faruk GÜNDÜZALP	Burdur Ticaret ve Sanayi Odası
Şeref BAYRAM	Yetiştirici – Antalya
Ata SÖNMEZ	Antalya Ticaret Borsası
İlhan AYHAN	Antalya Kırmızı Et Üreticileri Birliği
İbrahim ÇEVİK	Yetiştirici – Antalya
Ahmet KARADEM	İsparta İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Tamer YILMAZ	Antalya Büyükşehir Belediyesi ANET A.Ş.
Arif TAŞAGİREN	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Hasan TAŞ	Antalya Ticaret ve Sanayi Odası
Ayşe YÜCE	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Mete GÜMEN	Burdur Belediyesi
Özgür SAVUN	Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği

- Son yıllarda Küçükbaş Hayvancılık adına yapılan ve halen devam eden ıslah çalışmaları, teşvikler, çoban eğitimi gibi etkinlikleri bir bütün olarak değerlendirdiğimizde büyük bir aşama kaydedildiği ortadadır.
- Bu çalışmaların yoğunlaştırılması, pazarlama açısından tüketime yönelik çalışma ve kampanyaların yapılması 2015 yılının öncelikli konularından biri olmalıdır.
- Kırmızı etteki arz açığının giderilmesi sadece hayvan sayısının artırılması değil verim ve kalitenin artmasıyla paralel götürülmelidir.
- Küçükbaş hayvancılık ile ilgili planlama yapılırken çok ayaklı bir üretim dalı olması gereğiyle mera ve coğrafi şartlar dikkate alınmalıdır.
- Pazara sevk edilen veya kesime gönderilen tüm hayvanların kayıt altına alınması, kayıt dışı kesimlerin önlenmesi. Bu amaçla büyükbaşlarda olduğu gibi Küçükbaşlarda da karkas üzerinden teşvik verilmelidir.
- Ülkemizde anaç sayısının, yıl içerisinde doğacak kuzu- oğlak sayısının (arz-talep dengesi açısından) planlanması, periyodik aralıklarla işletmeler Birlikler veya Pazar yöneticileri aracılığıyla ellerindeki kesime sevk edilecek hayvan sayılarını Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bildirmelidir.
- Nitelikli Damızlık hayvan özellikle teke ve koçlar temin edilmeli ve gereksiz kesim önlenmeli. Sütçü tiplerden elde edilen oğlakların değerlendirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.
- Büyükbaş hayvanlarda olduğu gibi küçükbaş (kuzu / oğlak / toklu) hayvanlara da destek verilmeli, desteklemeler uzun vadeli açıklanmalıdır.
- Et ve Süt Kurumunun üretici ve tüketicuyu koruması, Kırmızı et fiyatına denge getirilmesi, et fiyatlarının belirlenmesinde tüm paydaşların (Ulusal Kırmızı Et Konseyi, Üretici Birlikleri, Damızlık Birlikleri, Kamu vb.) katılımı ile ortak politika ve yol izlenmeli, Üretici Örgütleri TEK bir çatı altında toplanmalı ve Tüm Örgütlerdeki kavram kargaşası önlenmelidir.
- Hayvan Pazarları illerde haftada bir yerine 2 gün kurulmalı böylelikle küçük üreticinin pazara ulaşması kolaylaştırılmalıdır.

*Çoban deyip geçmek,
etin lezzetinden
vazgeçmek*

- Karkas Sınıflandırması Küçükbaş Hayvanlar için yeniden yapılmalıdır.
- Sanayicinin Büyükbaş ve Tavuk etine verdiği önemin Küçükbaş hayvanlara da verilmesi sağlanmalı ve Küçükbaş et tüketimine ilişkin tedbirler alınmalıdır.
- Sürdürülebilirliğin sağlanması adına bu değerli hayvanlardan elde edilen ürünler hak ettiği değerde pazarlanabilmeli. Bu amaçla Oğlak ve Keçi etinin tanıtımı yapılarak besin değeri tüketiciye doğru bir şekilde anlatılmalıdır.
- Kamu Spotu, Coğrafi İşaret, Organik sertifikası, Festivaller, Fuarlar, Bilimsel çalışmalar keçi ve koyun etinin tanıtımında araç olarak kullanılabilir.
- Haksız rekabetin önlenmesi açısından reyonlarda koyun, keçi, oğlak ve kuzu eti ayrı ayrı etiketlenmelidir.
- Kıl, yapağı ve deri gibi yan ürünlere de değer kazandırılması sağlanmalıdır.
- Süt sektöründeki dalgalanmaların et sektörünü negatif etkilemesinin önüne geçilmesi sağlanmalıdır.
- Koyun - Keçi et ve sütünün daha az tüketilmesine veya tüketilmemesine neden olan faktörler profesyonelce belirlenmelidir.
- Küçükbaş hayvan et ve sütünün genç nesile tanıtılması sağlanmalı, oğlak ve kuzu etinden yapılabilecek yemek ya da şarküteri ürünleri medya veya fuarlar aracılığıyla arz edilmeli, küçükbaş hayvanlardan elde edilen yöresel ürünler ulusal ve uluslararası platformlarda sergilenmelidir.
- Gerek ulusal gerek yerel kanallarda konuyla ilgili kişiler (akademisyen, uzman doktor, yetiştirici vb.) veya Birlikler aracılığıyla küçükbaş hayvan etinin ve sütünün diğer etlere ve sütlere kıyasla farklılığına, zengin yönlerine, sağlık açısından faydalarına vurgu yapılmalıdır.

KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK İŞLETMELERİNİN RUHSATLANDIRMA VE YETKİLENDİRME SÜRECİ

Moderatör: Zir. Yük. Müh. Vahap **TUNCER** / *Ziraat Mühendisleri Odası Antalya Şube Başkanı*

Katılımcı Listesi:

Murat DEMİR	<i>Antalya Büyükşehir Belediyesi</i>
Hakan AK	<i>Antalya Büyükşehir Belediyesi</i>
Mete GÜMEN	<i>Burdur Belediyesi</i>
Cuma MERCAN	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Veli DEYİRMENÇİ	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Musa TOROS	<i>Antalya İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği</i>
Erdem CAN	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Veli CENGİZ	<i>Yetiştirici – Antalya</i>

Mevcut Durum:

Hayvancılık işletmelerine “Hayvancılık İşletmelerinin Kuruluş, Çalışma ve Denetleme Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik” ve “İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik” hükümlerine göre çalışma izni ve ruhsatı verilmekte idi.

2010 yılında yürürlüğe giren 5996 sayılı “Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu”na göre; hayvancılık işletmelerine çalışma izni verilmesi hususunda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına yetki verilmemiştir.

Halihazırda; hayvancılık işletmeleri, çalışma izni ve ruhsatlarına bakılmaksızın Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından veri tabanına kaydedilmekte ve işletme numarası verilmektedir.

Mevcut durumda; hayvancılık işletmelerinin ruhsatlandırılması işlemi, bağlı bulunduğu belediyeleri ve il özel idareler tarafından “İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik” hükümlerine göre yapılmaktadır. Söz konusu yönetmeliğe göre; Küçükbaş hayvancılık işletmeleri 2. sınıf ve 3. sınıf gayri sıhhi müesseseler içerisinde yer aldığından yerel belediyeler tarafından ruhsat işlemleri takip edilmektedir.

Antalya ilinde İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü veri tabanına kayıtlı 8.000 adet küçükbaş, 38.000 adet büyükbaş hayvancılık işletmesi olup, mevcut işletmelerin çok büyük bir kısmının ruhsatı bulunmamaktadır.

İlçe belediyeleri ruhsatlandırma aşamasında; Karayolları İl Müdürlüğü, D.S.İ Bölge Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü gibi ilgili kuruluşlardan görüş alarak ruhsatlandırma sürecini tamamlamaktadır. Ayrıca, 3194 sayılı imar kanununun 27. Maddesi hükümlerine göre; belediye ve mücavir alanlar dışında köylerin yerleşik alanlarında, köy nüfusuna kayıtlı olanlar ve mezralarda tarım ve hayvancılık amaçlı yapılar için yapı ruhsatı aranmaz denilmektedir.

Yine 6360 sayılı “13 ilde büyükşehir belediyesi kurulması” hakkında KHK’ye göre; “bu kanunla mahalleye dönüşen köylerde, bu kanunun yayımlandığı tarih itibarıyla ulusal adres bilgi sistemine kayıtlı olan tarım ve hayvancılık amaçlı yapılarıdaki işletmeler, işletme ruhsatı almış sayılır denilmektedir.

***Çoban küçükbaşın
bekçisi,
Sağlıklı etin tedarikçisi...***

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler:

- Yetiştiricilerimiz, başvuru sonrası işlemlerin nasıl işleyeceğini bilmediğinden, tereddüt yaşamaktadır.
- İşletmelerin bulunduğu arazilerin tapu kaydına sahip olmayan Orman, Mera, Hazine arazisi ve 2B gibi arazilerden oluşması sebebiyle, ruhsatlandırma başvurusunda sıkıntılar oluşmaktadır.
- Büyükşehir yasasından sonra, köylerimizin mahallelere dönüştürülmesi sebebiyle, yerleşim yerleri veya mahalle içerisinde kurulacak olan yeni işletmeler ruhsat alamamaktadır.
- Ruhsatlandırma esnasında, belediyeler tarafından alınan ücretler, üreticiler tarafından fazla olarak görülmektedir.
- Yetiştiriciler, sahipleri oldukları mevcut işletmelerinin ruhsatlandırılması söz konusu olduğunda, cezalı işlemlerle karşılaşma korkusu yaşamaktadırlar.
- Belediyelere yapılan başvuru sonrasında, diğer kurumlarla yazışmaların çok uzun zaman alması, diğer kurumlarda evrak takibinin söz konusu olması sebebiyle hayvan sahipleri ruhsat başvurusu yapmaktan kaçınmaktadır.

Çözüm Önerileri:

- Organize Hayvancılık Bölgeleri ile işletmelerin toplulaştırılması, üretici birliklerinin bu alanlarda söz sahibi olmasının sağlanması, çok sayıda küçük ölçekli aile işletmelerinin bir araya getirilip, alt yapı eksikliklerinin giderilerek işletmelerin ruhsatlandırılması.
- Ruhsatlandırma başvurusu yapacak olan bir yetiştiricinin, sadece belediye ile iletişim içinde olması, sekreteryanın belediye ile sınırlı kalması, olabildiğince bürokrasinin azaltılması.
- Hayvancılığın yoğun yapıldığı bölgelerde, ruhsatlandırma çalışmalarının hızlandırılması için, belediyeler tarafından istenilen kriterler arasında yer alan su, elektrik ve yol gibi alt yapı eksikliklerinin ilgili kurumlar aracılığı ile giderilmesi.
- Ruhsatlandırma esnasında, belediyelerin talep ettiği ücretlerin makul bir seviyede olacak şekilde belediye meclislerince yeniden belirlenmesi.
- Hayvancılık tesisi mimari projelerinde, konu ile ilgili meslek odalarınca uzman Ziraat Mühendislerinin yetkilendirilmesi.
- Ruhsatlandırma aşamasında, belediyeler ve diğer ilgili kuruluşlardan birer üyenin bulunacağı şekilde komisyon oluşturulması ve komisyonun Belediye Ruhsat Şube Müdürü Başkanlığı'nda, Çevre ve Şehircilik İl Müdürü, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü (Tarımsal Altyapı ve Arazi Değerlendirme Şubesi) Belediye Veteriner Hekimi ve ilgili meslek kuruluşları ve üretici birlikleri üyelerinden teşkil edilmelidir.

***Ekonomi çalışmadan büyümez,
Çoban sürünün başında
oldukça ülkeye kıtlık gelmez...***

KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIKTA İZLENEN POLİTİKALAR

Moderatör: Prof. Dr. Cengiz SAYIN / Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi

Katılımcı Listesi:

Selma ÇOŞGUN	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Abdullah KAYA	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Figen EKİMLER	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Hasan KILINÇ	<i>Ankara Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı</i>
Mehmet UĞUR	<i>Konya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği</i>
Zeliha ÖZTÜRK	<i>Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı</i>
Ömer ÇEVİK	<i>Burdur Veteriner Hekimler Odası</i>
Orhan OSKAR	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Fettah ÖZTÜRK	<i>Konya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı</i>
Süleyman Yaşar KÖROĞLU	<i>Isparta Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı</i>
Seyitcan ALTINKAYNAK	<i>Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı Antalya Yatırım Destek Ofisi</i>
Mahmut AKTÜRK	<i>Aksaray Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı</i>
Serhat PAK	<i>Türkiye Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Avukatı</i>

A) Tarımsal Destekler

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 1: Hayvan başına verilen destekler yetersizdir.

Çözüm Önerileri 1:

- Destekleme, hayvan başına en az 35TL/baş olmalıdır.
- Ayrıca et kesim desteği verilmelidir.
- Büyükbaş hayvancılığa verilen desteklerin benzer şekilde aynen küçükbaş hayvancılığı da yansıtılması gerekmektedir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 2: Verilen destekler zamanında verilmemektedir.

Çözüm Önerileri 2: Destek dağıtımında bölgesel ihtiyaçlar dikkate alınarak dağıtım zamanlaması yapılmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 3: Sürü yöneticiliği desteği için baraj 500 baş olup bu rakam yüksektir.

Çözüm Önerileri 3:

- 500 baş hayvan sınırı aşağı çekilmelidir.
- Bölgesel olarak sayı belirlenmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 4: Damızlık koç desteğinin bölgesel olarak verilmesi uygun değildir.

Çözüm Önerileri 4:

- Her bir bölgenin ihtiyacı göz önüne alınmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.
- Gen kaynakları korunmalı ve halk elinde ıslah desteği devam ettirilmelidir.
- Proje sayısı ve hayvan kapasitesi artırılmalı. Proje çeşidi (küçükbaş hayvan türüne göre) artırılmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 5: Bir birliğin Danışman çalıştırma sınırı maksimum 8 kişidir. Bir Danışman ise uygulamada maksimum 80 işletmeye bakabilmektedir.

Çözüm Önerileri 5: Danışman sayısı, birlikteki hayvan varlığına göre planlanabilmelidir ve esnetilebilmelidir.

B) Tarımsal Örgütlenme

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 1: Damızlık Koyun Keçi Yetiştiriciliği Birlikleri'nin dahil olduğu 5996 Sayılı Yasa; Koyun, Keçi Yetiştirici Birliklerinin tanımlamalarını ve üyelik yapılarını tam olarak açıklamamaktadır.

Çözüm Önerileri 1: 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nda, küçükbaş (koyun-keçi) ayrımı yapılmalı ve yetkilendirme açık olmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 2: Alanda bir örgütlenme kirliliği vardır. Üretici ne-reye kayıt olacağını tam olarak bilememektedir. Örneğin; 5200 Sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu, Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, 5996 sayılı Yasa gibi.

*Çobanın derdi bir tutam ot imiş,
Yayımlı yeri bulursa gönlü hoş imiş*

Çözüm Önerileri 2: Görev ayrımları çok net olmalıdır. Bu kapsamda özellikle Üretici ve Yetiştirici Birliği tanım ve görev ayrımları netleştirilmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 3: Ziraat Odası ve Birlik ilişkilerinin kapsamı çok açık değildir.

Çözüm Önerileri 3: Ziraat Odası ile Birlik ilişkileri ve görev tanımları açık olmalıdır, ayrıştırma olmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 4: Birliklerin faaliyetlerini sürdürme, ortak uygulamalar vb konularda kurumsallaşma sorunları vardır. Sadece üst örgütlenme tamamlanmıştır.

Çözüm Önerileri 4: Birliklerde; teknik işler, mali işler ve yetkilendirme vb. konular kurumsallaşma için önemlidir. Bu sorunlar çözümlenmeli ve gerekirse teknik personel istihdamı konusunda Devlet desteği düşünülmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 5: Yetiştirici Birliklerde verim kayıtları sağlıklı tutulmamaktadır. Soy kütüğü kayıtları tam değildir. Sadece Halk Elinde Islah Programında kayıt vardır. İlerisi için sorun olmaktadır.

Çözüm Önerileri 5: Birliklerde verim vb. gibi kayıt tutulması özendirilmeli, izlenmeli ve ortak bir kayıt sistemi oluşturulmalı, gerekirse devlet desteği sağlanmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 6: Mevcut Merkez Birliği faaliyetleri ve yetkilendirmeler, alt birlik çalışmaları ile tam bir entegrasyon halinde değildir.

Çözüm Önerileri 6: Merkez Birlikleri finansman ve idari vb. gibi kurumsal desteklerle güçlendirilmeli, alt birlikler üzerinde aşırı yüklenmeler olmamalıdır. Entegrasyon, şeffaf ve ortak bir anlayışla gerçekleştirilmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 7: Tek Merkez Birliği var. En az 7 İl Birliği ile kuruluyor. Halen 80 İl Birliği var. İl Birliği, Yönetim Kurulu kararı ile gerek duyulan yerde şubeler açabilmektedir. Merkez, İl ve Şube aracılığıyla hizmet aktarımı ve önerilerin Merkeze ulaştırılması konusunda gecikmeler, aksaklıklar olabilmektedir. İl Birliklerinin doğrudan Merkez Birliği'ne entegrasyonunda sorun yaşanabilmektedir.

Çözüm Önerileri 7:

- Merkez Birliği; hizmetlerin entegrasyonu, hızlandırılması, ortak kararlar oluşturma, üreticiden taleplerini hızla alma vb konular için bölgesel yapıları ve yoğunlukları dikkate alarak Bölge Birlikleri veya başka yeni yapılanmalara gidebilir.

■ Merkez Birliği; özellikle projeler oluştururken İl Birliklerinden bağımsız hareket etmemeli, ortak hareket etmeye özen göstermelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 8: Birliklerin; yönetim şekli, tedarik, idari vb. konularda bilgi ve eğitim noksanlıkları vardır.

Çözüm Önerileri 8: Merkez Birliği veya Bakanlık ihtiyaç duyulan alanlarda eğitim programları hazırlamalı, güncellemeli ve devamlı sürdürmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 9: Birliklerde iç denetim konusu henüz gündeme gelmemektedir. Bilgi noksanlığı vardır. Sorunlar olabilmektedir.

Çözüm Önerileri 9: Merkez Birliği Denetim Kurulu; rehberlik hizmeti vererek ve İl Birlikleri'ne yardımcı olarak denetim konusunu çözmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 10: Birliklerde üye aidatları, İl Birliği Genel Kurul Kararı ile ayrı ayrı belirlenebilmektedir. Bu durum yakın illerde farklı algılamalara yol açabilmektedir.

Çözüm Önerileri 10: Bölge düzeyinde ve yakın illerde, üye aidatları konusunda ortak bir sınır (alt-üst) düşünülebilir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 11: Yetiştirici üyeler; giriş aidatı, yıllık aidat ve hizmet bedeli olarak İl Birliğine para ödemektedirler. Ancak illere göre bu bedellerin miktar ve oranları konusunda farklı uygulamalar olabilmektedir.

Çözüm Önerileri 11: Tüm bu üyelik ödemeleri için; illere ve üyelerin durumlarına göre ortak norm belirleyecek bir yapılanma ve ortak uygulama düşünülmelidir.

C) YASAL DÜZENLEMELER

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 1: Mera Kanunu ve ilgili komisyonlarda Yetiştirici Birliklerinin temsil yetkisi yoktur.

Çözüm Önerileri 1: Mera Kanunu değişikliği ile; Birliklerin komisyonlarda yer alması ve mera kiralamalarda Birliklere öncelik tanınması sağlanmalıdır. Ziraat Odası gibi Birlikler de öne çıkarılmalıdır. Meraları en çok birlikler kullanmaktadırlar.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 2: Küçükbaş hayvan otlatma alanları (maki, mera vb), taş ocaklarının kirletme riski içerisindedir.

Çözüm Önerileri 2: İlgili yasalarda (orman, çevre, maden gibi) küçükbaş besleme alanlarının kirletilme riski (taş ocaklarına) izin vermede dikkate alınmalıdır. Taş ocağı izni verilen aynı bölgede; ÇED Raporu yanında ayrıca ocak gelirinden daha fazla gelir imkânı olup olmadığı araştırılmalı, mukayeseli üstünlükler dikkate alınmalıdır.

*Devletin kolu uzun olur,
Çobanın derdi yok olur.*

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 3: Yetiştirici Birliklerinin dâhil olduğu mevcut yasa ihtiyacı karşılayamamaktadır.

Çözüm Önerileri 3: Doğrudan Yetiştirici Birlikleri ile ilgili bir temel yasa oluşturulmalıdır.

*Ala keçi her vakit püsküllü
oğlak doğurmaz,
destekleme olmadan kuzu
koş olmaz.*

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 4: Orman içi otlatma yerleri ve izinleri konusunda, uygulamaya ilişkin çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Aynı yasal düzenleme farklı yorumlarla farklı uygulamalara konu olmaktadır. İlgili yasa ve yönetmeliklerde izin ve planlama konusu açıklanmışken farklı bölgelerde farklı yorumlamalara dayalı farklı uygulamalar yaşanmaktadır. Yasal uygulamalara ilişkin bilgi noksanlığı olduğu düşünülmektedir.

Çözüm Önerileri 4: Orman Bakanlığı, Tarım Bakanlığı ve Yetiştirici Birlikleri ve ilgili diğer kamu birimleri, bu konuda üreticilerin bilgi noksanlıklarını gidermeli, öte yandan kamu kurumları da, ilgili mevzuatların uygulamasında farklı uygulamalar olduğu algısına yol açmayacak şekilde açıklayıcı ve bilgilendirici tutum sergilemeli ve konuya daha fazla özen göstermelidirler.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 5: Çiftçi Malları Koruma Kanunu uygulanmasında bazı bölgelerde Birlik üyeleri sıkıntı yaşamaktadır. Koruma kararlarının alınması ve uygulanmasında farklılık yaşanabilmektedir. Yasada yetkilendirilmiş olan mevcut Koruma Kurulu yapılanmasında birliklerden temsilci bulunmamaktadır.

Çözüm Önerileri 5: Çiftçi Malları Koruma Kanunu'nda veya ilgili yönetmeliklerde değişiklik yapılarak; Birlik temsilcisinin de Koruma Kurulu kapsamında üye olarak veya temsil hakkı verilen bir başka konumda yer almasının önü açılmalıdır.

D) Dış Ticaret

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 1: Küçükbaş hayvancılık ürünlerinde hedef pazar Orta Asya ülkeleridir. Ancak (Asya'ya göre) Türkiye'deki yüksek üretim maliyetleri nedeniyle dönemsel olarak ihracatta sıkıntılar yaşanabilmektedir.

Çözüm Önerileri 1: Orta Asya ülkelerine küçükbaş hayvan ürünleri ihracatı için teşvik uygulanması düşünülmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 2: Küçükbaş hayvanların Doğu bölgemizden kaçak girişi sıkıntı yaratmaktadır.

Çözüm Önerileri 2: Özellikle Doğu bölgelerinden ülkemize hayvan girişleri sıkı denetlenmeli, hayvan hareketliliği iyi izlenmelidir.

E) Sosyal Politikalar

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 1: Sosyal destek amaçlı küçükbaş hayvan dağıtımı destek politikası uygulamalarında yerel ve bölgesel potansiyel yeterince değerlendirilememektedir. İhale usulü ile uyum ve bölge potansiyeli dikkate alınmadan hemen her bölgeden hayvan girişi sağlanmaktadır.

Çözüm Önerileri 1: Küçükbaş damızlık hayvan temini ihalelerinde, yerel ve bölgesel hayvan varlığına öncelik verilmelidir. Aksi bir gerekçesi olmadan öncelikle ilgili bölgedeki mevcut yetiştirici birlik veya diğer hayvancılık örgütlerinden damızlık hayvan temini yasal dayanağa kavuşturulmalıdır.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 2: Sosyal yardım vakıfları (Kaymakamlık vb koordineli) ve Bakanlık destekli damızlık hayvan dağıtımları genelde nakdi geri ödemeli olup bunların geri ödenmesinde ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle geri ödemelerin “nakdi” olması; desteği alanın zamanında nakit temin edilememesi gibi bazı zorlukları doğurmaktadır.

Çözüm Önerileri 2: Sosyal yardım amaçlı hayvan dağıtımı faaliyetleri, yetiştirici ödeme süreleri, aynı ödeme durumu vb. konular yeniden gözden geçirilmeli, gerekirse ülke genelinde uygulamaya ilişkin ortak bir yasal düzenleme ile ana çerçeve oluşturulmalıdır.

F) Finans, Kredi ve Yatırım

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 1: Proje finans kaynakları konusunda yetiştiriciyi bilgilendirme amaçlı faaliyetlerin yeterli olduğu söylenemez.

Çözüm Önerileri 1: Yetiştirici örgütleri üzerinden, yetiştiricilere proje finans kaynağı ve yazımı gibi konularda teknik destek ortamı oluşturulmalıdır. Bu amaçla gerekirse İl Birliği veya Merkez Birliği düzeyinde ofisler veya danışma birimleri oluşturulmalı, proje yazımı, eğitimi vb konularda hizmet alımları yapılmalı ve bu amaçla kamu desteğinden yararlanılmalıdır.

G) Tarım Sigortası

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 1: Küçükbaş hayvancılıkta sigorta konusu; genelde ölüm ve zorunlu kesimdir. Risk alanları dardır. Oysa büyükbaş hayvancılıkta risk konuları daha geniş tutulmuştur.

Çözüm Önerileri 1:

- Küçükbaş hayvancılıkta da risk alanı geniş tutulmalıdır.
- Küçükbaş hayvancılıkta, TARSİM ile ilgili olarak; risk konusu, prime esas değer, prim ve destek oranları yeniden gözden geçirilmelidir.

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 2: TARSİM kapsamlı sigortalarda; üreticilerin sigorta konusu, primi, zararları vb. konularda bilgi noksanlığı yaşanmaktadır.

Çözüm Önerileri 2: Sigorta konusunda üreticilerin daha fazla bilgilendirilmeye ihtiyacı vardır.

H) Ürün Piyasaları ve Fiyat Oluşumu

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler 1: Mevcut uygulamaya göre; üreticinin, hayvanını karkas olarak özel şahıslara satışında (mezbaha kesimi sonrası), ücret, karkas ağırlık üzerinden üreticiye ödenmektedir. Ancak hayvanın iç organları (sakatatı) ve derisini de hayvanı satın alan almakta ve bunlara ilişkin olarak üreticiye ayrıca bir bedel ödememektedir. Öte yandan hayvanı satın alan sakatatı ayrıca fiyatlandırarak piyasaya sunabilmektedir. Üretici bu durumdan zarar görmektedir. Sadece mezbaha kesim parasını, hayvanı satın alan şahıstan almaktadır.

Çözüm Önerileri 1: Fiyat oluşumunda; karkas ağırlık yanında diğer iç organ, deri vb. yan ürünlerin de karkas satış fiyatına dâhil edildiği veya ayrıca fiyatlandırıldığı bir fiyat sistemi geliştirilmeli, bunun için mezbaha kesimlerinde standart ücret tarifeleri oluşturulmalıdır. Bu amaçla gerekirse piyasa aktörlerinin de dâhil olduğu taraflarca ortak kabul gören bir yasal düzenleme geliştirilmelidir. Yaş meyve ve sebzeler için uygulanan Hal Yasası'nda olduğu gibi.

KÜÇÜKBAŞ ET TÜKETİMDE TÜKETİCİ TERCİHLERİ

Modaratör: Yrd. Doç. Dr. Yavuz DİZDAR / İstanbul Üniversitesi Onkoloji Enstitüsü

Katılımcı Listesi:

Hasan SUBAŞI	<i>Yetiştirici – Antalya</i>
Yaprak ÖZKAYA	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Hüseyin TOPSAKAL	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Faruk KURNAZ	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Murat GÖKÇEK	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Ziya GÜNAL	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>
Mehmet ZANBAK	<i>Akdeniz Üniversitesi</i>
İbrahim UYSAL	<i>Antalya Ticaret Borsası</i>
Levent KAYSANIK	<i>Akra Barut Otel Aşçıbaşı</i>
Rana DEMİRER	<i>Antalya Ticaret Borsası</i>
Veysel ÇELİK	<i>Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü</i>

Sorun Alanları ve Zayıf Yönler:

*Etin doğalını seç,
Sağlıklı yaşama geç.*

- 1- Doğal ortamda serbest dolaşan hayvanın eti daha sağlıklı ve lezzetlidir.
  - 2- Keçi orman için zararlı değildir. Hatta doğal ortamın korunması ve sürdürülebilirlik açısından faydalıdır.
  - 3- Küçükbaş etin kokusu lezzetin ayrılmaz parçasıdır. Besleyici değerinin ayrılmaz parçası; kesim şekli ve zamanına dikkat edildiği takdirde kokunun olumsuz etkisi azaltılabilir.
  - 4- Açıktan alınan gıdalarda (özellikle sokak sütü) üzerinde bir izleme etiketi bulunmalı. Bu yönde kolaylaştırıcı bir yol belirlenmeli. Yasal altyapı oluşturulmalı. Açıktan ürününü satan eğitici yönde çalışmalar ile izlenebilirlik oluşturulmalı. (Arıcılık yapan üreticilere uygulanan barkod sistemi gibi)
  - 5- Tüketiciler olarak endüstriyel ürünler dışında doğal ürün olarak almak istediğimiz (aracısız direkt üreticiden) ürünün nerede ve kim tarafından üretildiğini gösteren bilgiler ile bu üreticiler için ayrılmış yerlerde satışının sağlanması gerekmektedir. Müşteri memnuniyeti ve sürdürülebilirlik, geri bildirim alınması gibi noktalar bu uygulamayı ön plana çıkaracaktır ve etkinliğini arttıracaktır.
- Ürünü açıktan satana, eğitici yönde çalışmalar ile izlenebilirlik oluşturulmalı. (Arıcılık yapan üreticilere uygulanan barkod sistemi gibi)
  - Küçükbaş et tüketimi ile ilgili bir anket çalışması yapılarak bir yol haritası belirlenmeli ve bu yönde altyapı oluşturulmalı.
  - Devletin gıda politikasının çok sağlam temellere dayandırılması gerekli.
  - Coğrafi işaretleme konunun bir parçası olmalıdır.
  - Sağlıklı gıda üretimi ve sürdürülebilir gıda güvenliği açısından Üretici - Gıda Denetçisi - Tüketici zincirinde yer alan tüm paydaşlar birlikte hareket etmeli. Zincirin bir halkasında görülen eksiklik bütüne yansımaktadır.
  - Küçükbaş et tüketimi, mutfak alışkanlıklarımızda değişiklik yaratacak şekilde yönlendirilerek (kuzu şiş, kuzu tandır, keçi etiyle köfte yapmak vb.) hayatımızda küçükbaş etine daha fazla yer verebiliriz.
  - Küçükbaş hayvan (keçi) sütü üretimi var ise et üretimi de vardır. Keçi sütü var fakat et yok deniliyorsa bunun altında farklılık akla gelmelidir. Süt üretimi olan yerde et üretimi de arkasından doğal olarak gelecektir.
  - Keçi etinin tüketimini arttırmak yönünde çocuklar hedef kitle olarak belirlenip onlara özendirici spotlar hazırlanabilir. (Temel Reis'in ıspanak yemesi gibi...)
  - Bölgesel farklılıklardan dolayı ette lezzet bakımından fark oluyor ve koku farklılıkları da yaşanıyor. Bazen bu sorun olarak karşımıza çıkıyor.
  - Türkiye'de maliyeti en düşük et, keçi etidir. Koyun etine göre yağ oranı düşüktür, daha çabuk donar ve aroması daha fazladır. Çanakkale'den Hatay'a kadar doğal bir bitki örtüsüne sahip bu doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir olması açısından keçi yetiştiriciliği yapmak şarttır.

- Kapalı alanda yapılan hayvancılıkta hazır yemler ile beslendiği için lezzet farkı yaşanır. Açık alanda yapılan hayvancılıkla (doğal) daha sağlıklı, lezzetli, koku yönünden daha kaliteli et elde edilir. Doğal ortamında beslenen hayvanların eti tercih edilmektedir.
- Koyunda da keçi etinde de hayvanın dişi ve erkek oluşuna göre lezzet ve koku farkı oluşur.
- Keçi eti tüketimi piyasada keçi eti bulunamamasından dolayı mecburen yok denecek kadar azdır. Bu noktada arz - talep konusu önemsenmeli ve tüketicinin keçi etine ulaşılabilirliği konusu ele alınmalıdır.
- Keçi eti biraz daha sert yapıdadır, fakat aroması daha yüksektir.
- Keçi sütü ve keçi peyniri de ayrıca talep gören bir konudur. (Özellikle İbradı yöresinde yaylalarda yapılıp mağaralarda muhafaza ediliyor). Keçi sütü ishal yapar inancı yaylıştır ve tüketicuyu yanlış yönlendirmektedir.
- Akdeniz Bölgesi için uygun olanı keçi eti tüketimidir. Et tüketiminde belirleyici kriterler:
  - Kültürümüz
  - Fiyat
- Her ürünün, tüm gıdaların kendine has bir kokusu mutlaka vardır. (hamsi - sucuk vb...) Küçükbaş et tüketiminde de koku olayının olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak hayvanın eneme yapılmış olması ve kesim zamanının doğru planlanması ile mümkündür.
- Sanayide küçükbaş et kullanımı yoktur. Küçükbaş hayvan eti sanayide kullanıldığında maliyeti yüksektir.
- Marketlerde keçi sütü, peyniri, yoğurdu bulunuyor fakat koyun sütü, peyniri, yoğurdu bulunmuyor. Tüketicinin bu konuda yönlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için kamuoyunda etkili olan isim ve sektörlerin bu konuya dikkat çekip, farkındalık yaratması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.
- Son dönemde geleneksel ürünlere yönelme var. Günümüzde hazır gıdaların hayatımıza çok girmiş olmasından dolayı doğal kokulardan uzaklaşmış olmamız tüketim yönünden olumsuz etkendir. Yetiştiriliş tarzımız bu konu da çok etkilidir. Çocuğa bunun çok normal ve doğal bir koku olduğunu kanalize etmek gerekir.
- En büyük sorunlardan bir tanesi de standardizasyondur. Doğal ürünlerde aynı standardı yakalamak zordur.
- Çok fazla sağlık yönünde program, yayın, açıklama olması ve bunun tüketiciye çok fazla yansıtılmasından dolayı tüketiciler bazı durumlarda yanlış yönlendirilmektedir. Ülkeler gıda politikalarını oluştururken buna göre yön vermelidir.
- Koyun keçi etinin sağlık üzerinde olumsuz etkileri yoktur. Tüketicide algı oluşturmak noktasında önemli bir nokta çocukları konunun içine dahil etmektir. Tercih yaratılması yönünde bu konuda yapılan faaliyetlere, çalışmalara çocukları her adımda dahil etmek gerekir.

- Kırmızı ette son 6 ayda et tüketimi oranları yüksek oranda artmıştır. Küçükbaş etin tüketiminde kendine has doğal kokusu, ana sorun olarak görülmüyor.
- Küçükbaş et tüketiminde tüketici üzerinde etkili olan basını kullanmak gerekir. Medyayı bu konuda ikna edip bu yönde yansıma sağlamak etkili olacaktır. Gıda - Tarım politikaları belirlenirken biyolojik sınırlar da önemsenmeli ve göz ardı edilmemelidir.

Çözüm Önerileri:

- Vatandaşların konuyu önemsemesi, çocukları bu yönde teşvik edici bir tutum ile yetiştirmesi gerekmekte, et sert, et kokuyor vb. ifadeleri kırma, yok etme yönünde bir tavır sergilenmelidir.
- Önce konunun önemi medyaya anlatılmalı, onlar ikna edilmeli, kendileri ikna olduktan sonra bu konu topluma zaten yansıyacaktır.
- Özellikle etin sert, koku gibi özellikleri değil hayvanın yetiştirilme şartları, beslenmesinin önemi vurgulanmalıdır.
- Küçükbaş et daha kolay sindirilebilir özelliktedir. (Lif yapısının daha ince olmasından dolayı) Keçi eti yağ oranı az olmasından dolayı kolesterol vb. gibi rahatsızlıklar açısından tercih edilebilir.
- Küçükbaş et tüketimi teşvik edilirken aynı zamanda alt yapı oluşturulması ve arz - talep dengesinin kurulması, taleplere cevap verecek zincirinde beraberinde oluşturulması gerekir.
- Tercih edilme noktasında; doğal şartlarda yetişmiş olması et, süt kalitesi çok farklı ve yüksektir.
- Keçinin orman için zararlı olmadığı algısı oluşturulmalıdır.
- Keçi - oğlak etinin çok sağlıklı olduğu, keçi sütü, peyniri, dondurması vb. ürünlerinin de koktuğu yönünde oluşan ve toplumda yerleşmiş bu algının yok edilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.
- Küçükbaş etleri köftede lezzetlidir. Koyun eti ile yapılan köfte ağızda hemen donmaz daha geç donduğu hissedilir. Keçi eti ile yapılan köfte ağızda hemen donar yağını hissedersiniz. Fakat rahatsızlık vermez.

DOĞAL BESİN + DOĞAL ET
=
SAĞLIKLI YAŞAM

**BATI AKDENİZ KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK ÇALIŞTAYI
KATILIMCI LİSTESİ****22 Ocak 2015 Perşembe / 09:00 – 16:30 / Akra Barut Otel**

ADI SOYADI	KURUMU
Zeliha Öztürk	Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı
İbrahim Solak	Batı Akdeniz Ekonomisini Geliştirme Vakfı (BAGEV) Başkan Vekili
Gülşen ARAS	Batı Akdeniz Ekonomisini Geliştirme Vakfı Genel Sekreteri
Dr. Ersin Yılmaz	Batı Akdeniz Orman Araştırma Enstitüsü
Prof. Dr. Cengiz Sayın	Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Türker Savaş	Onsekiz Mart Çanakkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Tekerli	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Numan Oğuz	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Doç. Dr. Duygu Kaşıkçı	Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Özkan Elmaz	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Doç. Dr. Nuri Mamak	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Yavuz Dizdar	İstanbul Üniversitesi Onkoloji Enstitüsü
Vahap Tuncer	Ziraat Mühendisleri Odası Antalya Şube Başkanı
Alaattin Özyürek	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
Kamil Özcan	Burdur Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Başkanı
Hüseyin Karakaya	Burdur Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Yönetim Kurulu Üyesi
Şevket Aksöz	Burdur Güç Birliği
Mehmet Ürkek	Burdur Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Cevdet Gezer	Burdur Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Hüseyin Haluk Uçan	Burdur Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Akif Baş	Burdur Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Yaşar Köroğlu	Isparta Koyun Keçi Yetiştiricileri Birlik Başkanı
Ali Ayas	Isparta Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Murat Tuğrul Sak	Isparta Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Hasan Kılınç	Ankara İli Koyun Keçi Birlik Yetiştiricileri Birliği Başkanı
Fettah Öztürk	Konya Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı
Ercan Yaylacı	Konya Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Müdürü
Mehmet Uğur	Konya Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Ramazan Benli	Konya Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Mahmut Aktürk	Aksaray Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı
Yaşar Kaşlı	Aksaray Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Serhat Pak	Türkiye Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Avukatı
Ece Daşkaya	Antalya Ticaret ve Sanayi Odası
Hasan Taş	Antalya Ticaret ve Sanayi Odası

Halil Bülbül	Antalya Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
Ata Sönmez	Antalya Ticaret Borsası Meclis Üyesi
İbrahim Uysal	Antalya Ticaret Borsası
Rana Demirer	Antalya Ticaret Borsası
Ahmet Erol Köksalan	Antalya Ticaret Borsası
Tolgahan Alavant	Antalya Ticaret Borsası
Çetin Baver Salman	Antalya Ticaret Borsası
Ömer Faruk Gündüzalp	Burdur Ticaret ve Sanayi Odası
Hikmet Çangır	Burdur Ticaret Borsası
Yılmaz Başar	Burdur Ticaret Borsası
Hasan Hüseyin Özdemir	Isparta Ticaret ve Sanayi Odası
Muammer Saygılı	Antalya Veteriner Hekimler Odası Başkanı
Ömer Çevik	Burdur Veteriner Hekimler Odası
Emin Yılmaz	Burdur Veteriner Hekimler Odası
Ahmet Dallı	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürü
Erdem Can	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Muhammet Yılmaz	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Veysel Çelik	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Faruk Kurnaz	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Figen Hekimler	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Ayşe Yüce	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Hakan Akan	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Taner Pak	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Mustafa Çürek	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Şerife Aksoy	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Gürsel Coşkun	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Şube Müdürü
Gökhan Kum	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Özcan Meke	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Abdullah Kaya	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Cuma Mertcan	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Selma Coşkun	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Veli Değirmenci	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Murat Gökçek	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Ziya Günel	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Hüseyin Topsakal	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Yaprak Özkaya	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Cevdet Afyoncu	Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Ş. Fırat Erkal	Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürü

Sedat Kurtlu	Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Yusuf Aksu	Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Yusuf Kabasakal	Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Ercan Çelik	Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Sami Güncü	Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Emin Kayasuyu	Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Ender Aracı	Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Bayram Yavuz	TKDK Burdur Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
Hasan Asan	TKDK Burdur Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
Şahin Ergene	Isparta İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Arif Taşagiren	Isparta İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Duygu Kaşıkçı	Isparta İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Ahmet Karadem	Isparta İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Kemal Ünsal	Isparta İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Yılmaz Gökçay	Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Sorumlu Müdürü
Bekir Sarıkaya	Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Yönetim Kurulu
Veli Toplaoglu	Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Yönetim Kurulu
Gürkan Gezer	Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Süheyla Çakmak	Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Rıza Kartal	Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Erkan Çetinkaya	Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Özgür Savun	Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Ahmet Öztürk	Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
Musa Toros	Antalya Damızlık Sığır Yetiştiricileri Sorumlu Müdürü
İlhan Ayhan	Antalya Kırmızı Et Üreticileri Birliği Başkanı
Veli Cengiz	Antalya Kırmızı Et Üreticileri Birliği
Mustafa Tuğrul Şahin	Doğa Koruma ve Milli Parklar Müdürü
İbrahim Çevik	ASET – Et ve Gıda Ürünleri
Neşet Gündüz	Tüketiciler Birliği Antalya Şube Başkanı
Mitat Uyan	Antalya Orman Bölge Müdürlüğü
Erdoğan Akbulut	Ziraat Bankası
Fulya Eşlik	Ziraat Bankası
Adem Bakar	Ziraat Bankası
Emre Küçük	Ziraat Bankası
Tamer Yılmaz	Antalya Büyükşehir Belediyesi ANET A.Ş.
Ozan Ünal	Antalya Büyükşehir Belediyesi
Hakan Ak	Antalya Büyükşehir Belediyesi Gıda Birimi
Murat Demir	Antalya Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Hizmetler

Mete Gümen	Burdur Belediyesi
Hüseyin Kara	Yetiştirici
Bayram Kasap	Yetiştirici
Ramazan Tuncer	Yetiştirici
Onur İnce	Yetiştirici
Ramazan Büyükdin	Yetiştirici
Mehmet Kaya	Yetiştirici
Hasan Köken	Yetiştirici
İbrahim Kır	Yetiştirici
İmarettin Akbaş	Yetiştirici
Hakkı Özkaya	Yetiştirici
Hasan Ali Manav	Yetiştirici
İbrahim Beydemir	Yetiştirici
Yusuf Bozkurt	Yetiştirici
Durdali Saral	Yetiştirici
Mehmet Özen	Yetiştirici
Şeref Bayram	Yetiştirici
Ali Rıza Çoban	Yetiştirici
Şeref Doğan	Yetiştirici
Mustafa Kır	Yetiştirici
Tuğrul Nergiz	Yetiştirici
Hüseyin Kır	Yetiştirici
Ali Demir Örs	Yetiştirici
Hasan Çetin	Yetiştirici
Bayram Koç	Yetiştirici
Mahmut Şen	Yetiştirici
Yüksel Gök	Yetiştirici
Orhan Oskar	Yetiştirici
Mehmet Kotra	Yetiştirici
Bilal Durmuş	Yetiştirici
Hasan Dizman	Yetiştirici
Mehmet Aktaş	Yetiştirici
Esra Kocaman	Çiftçi TV
Feyyaz Güzelyurt	Çiftçi TV
Haydar Sefer	Çiftçi TV
Ümit Şahinler	Koyun Keçi Dünyası
Mustafa Kalendaroğlu	Koyun Keçi Dünyası
Pakize Melek Bulut	Koyun Keçi Dünyası

BASINDA ÇALIŞTAY

interpress
ANTALYA GÖNDEM
HAFTADA 6 GÜN YER...
ANTALYA
SIYASI

Tarih: 23.01.2015
Sayfa: 5
Tiraj: 575
BxCm: 175

Hayvancılık tartışılacak

Antalya'da düzenlenen Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı, Antalya'da düzenlenen Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı, Antalya'da düzenlenen Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı...

Hayvancılık tartışılacak

Hayvancılık tartışılacak

interpress
ANTALYA GÖNDEM
HAFTADA 6 GÜN YER...
ANTALYA
SIYASI

Tarih: 23.01.2015
Sayfa: 5
Tiraj: 575
BxCm: 175

"Tek yol küçükbaş hayvan yetiştiriciliği"

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mustafa Saito, Türkiye'deki kararmış ve açgöçürleşen toprak yolunun küçükbaş hayvan yetiştiriciliği olduğunu söyledi.

Tek yol küçükbaş hayvan yetiştiriciliği

Tek yol küçükbaş hayvan yetiştiriciliği

interpress
AKDENİZ GERÇEK
HAFTADA 6 GÜN YER...
ANTALYA
SIYASI

Tarih: 24.01.2015
Sayfa: 5
Tiraj: 575
BxCm: 125

'Hayvancılık Çalıştayı' yapıldı

Batı Akdeniz Ekonomik Geliştirme Vakfı (BADEV) ile Antalya'da düzenlenen Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı, Antalya'da düzenlenen Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı...

Hayvancılık Çalıştayı yapıldı

Hayvancılık Çalıştayı yapıldı

interpress
ANTALYA GÖNDEM
HAFTADA 6 GÜN YER...
ANTALYA
SIYASI

Tarih: 23.01.2015
Sayfa: 5
Tiraj: 575
BxCm: 125

Çıkış yolu 'küçükbaş'

Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı'na katılan HAU Rektörü Prof. Dr. Mustafa Saito, küçükbaş hayvancılıkla organik yetiştiricilik standartlarına uyulduğunda, küçükbaş hayvancılıkla çok ciddi bir pazar olacağını kaydetti.

Çıkış yolu 'küçükbaş'

Çıkış yolu 'küçükbaş'

interpress
ANTALYA GÖNDEM
HAFTADA 6 GÜN YER...
ANTALYA
SIYASI

Tarih: 23.01.2015
Sayfa: 5
Tiraj: 575
BxCm: 125

Küçükbaş hayvancılık masaya yatırıldı

Antalya'da düzenlenen Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı, Antalya'da düzenlenen Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı...

Küçükbaş hayvancılık masaya yatırıldı

Küçükbaş hayvancılık masaya yatırıldı

interpress
ANTALYA GÖNDEM
HAFTADA 6 GÜN YER...
ANTALYA
SIYASI

Tarih: 23.01.2015
Sayfa: 5
Tiraj: 575
BxCm: 125

Çıkış yolu 'küçükbaş'

Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı'na katılan HAU Rektörü Prof. Dr. Mustafa Saito, küçükbaş hayvancılıkla organik yetiştiricilik standartlarına uyulduğunda, küçükbaş hayvancılıkla çok ciddi bir pazar olacağını kaydetti.

Çıkış yolu 'küçükbaş'

Çıkış yolu 'küçükbaş'

interpress*
medya takip merkezi 1940
www.interpress.com

SONSÖZ
HAFTADA 6 GÜN ULUS...
ANKARA
SİYASİ

Tarih : 24.01.2015
Sayfa : 8
Tiraj : 3179
StxCm : 133

1/1

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mustafa Saatçı: Kırmızı et açığını kapatmanın tek yolu küçükbaş hayvancılık

ANTALYA, (İHA) - Antalya, İsparta, Burdur'u kapsayan Batı Akdeniz Bölgesi'nde yapılan küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri, Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştay'ında tartışıldı. Çalıştay, Batı Akdeniz Ekonomisi Geliştirme Vakfı (BAGEV) ve Antalya İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği işbirliğiyle Akra Barut Hotel'de düzenlendi.

Çalıştaya MAKÜ Rektörü Prof. Dr. Mustafa Saatçı, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü Ahmet Doğu, BAGEV Başkanvekili İbrahim Solak, Antalya Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı Zeliha Öztürk, Ziraat Bankası Antalya Bölge Başkanı Tahir Şaban, Ziraat Mahkemeleri Odası Başkanı Vahap Tuncer, Veteriner Hekimleri Antalya Şube Başkanı Muammer Saygı ve küçükbaş hayvan yetiştiricileri katıldı.

MEMLEKET MESELESİ
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin tam anlamıyla bir memleket meselesi olduğunu vurgulayan MAKÜ Rektörü Prof. Dr. Saatçı, şunları söyledi:

"Toprak altındaki bir altın madeni veya diğer maddelerin değeri neyse, koyun ve keçinin değeri de o. Ülkemizde çok farklı hayvancılık yapma potansiyeli var. Yedi böl-

gümü iki kere yediyse bilerseniz, her birinde farklı hayvancılık çeşidi var. Yüzeyde çalı açarsanız bizi imkan sunuyor ve keçi de bu anlamda birlikte ekosistem oluşturmaya katkıları çok önemli. Bu anlamda hayvanlar, keçi yedikçe de budama faaliyetleri gösteriyor. Bölgenin için çok önemli."

'İMPARATORLUĞUN KİL ÇADIRI KEÇİ KILINDAN'
Bölgede yarılatılan projelerin katkılarının da haberdar Rektör Prof. Dr. Saatçı sözlerini şöyle sürdürdü:

"Dağı hayvanlar kadar et veren keçi güttüğünde, kültürümüz de kaybolacak. Hep övündüğümüzün im-

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ (MAKÜ) REKTÖRÜ PROF. DR. MUSTAFA SAATÇI, KÜÇÜKBAŞ HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİNİN TAM ANLAMıyla MEMLEKET MESELESİ olduğunu söyledi. Prof. Dr. Saatçı, ülkemizdeki kırmızı et açığını kapatmanın tek yolunun da küçükbaş hayvan olduğunu belirtti.

paratorluğun altındaki kil çadırı keçi kılından oluşmuyor. Makı, keçi ve Toros fırsatı bize çok özel imkan sunuyor. Bu imkan Akdeniz haricelerini bakıldığında, keçi yağı oğlak sütünü yapıyor ve kaynatıldığında dolayla ürünleri kendilerine yetmektedir. Avrupa piyasasına bakıldığında ihmal edilen tek kırmızı et kalitesi koyun eti ve keçileri tam anlamıyla çok ciddi pazar oluşturuyor. Ülkemizdeki kırmızı et açığını kapatmanın tek yolu da küçükbaş."

YERİNDE İSTİHDAMIN SİGORTASI
Bölgede küçükbaş hayvancılığın yerinde istihdamın sigortası oldu-

ğuna kaydeden Rektör BAGEV Başkanvekili İbrahim Solak ise, sorun ve çözüm yollarına ilişkin ortak bir dil oluşturmayı amaçladıklarını söyledi. Son yıllarda et ve süt fiyatlarının üretici açısından yetersiz olduğunu, hayvancılığın bütlen mülkünü üretiminin çokluca mülküne geldiğine değinen İbrahim Solak, bu nedenle kırsal kalkınmada olumsuzluklar yapıldığını, ekonomik ve sosyal sorunların arttığını kaydetti.

51 MİLYONDAN 38.5 MİLYONA DÜŞTÜ

Ülkemizde küçükbaş hayvan sayısının fazla olduğunu Rektör Solak sözlerini şöyle sürdürdü:

"1991'de yaklaşık 51 milyon üzerinde olan küçükbaş hayvan varlığı 2013'te 38.5 milyona kadar geriledi. Son 25 yılda kişi başına düşen küçükbaş hayvan sayısının düşüşüne gözlemliyoruz. 2013 itibarıyla 38.5 milyon küçükbaş hayvan yüzde 11.6'ya Akdeniz bölgesinde, Akdeniz'de ise yüzde 17'lik kısmı Batı Akdeniz'de üretilmektedir. Batı Akdeniz olarak ülkemiz küçükbaş hayvan varlığını yüzde 4.5'ini oluşturmaktadır. Bunun yüzde 55'i Antalya, yüzde 23'i İsparta ve yüzde 20'si Burdur'da üretilmektedir."

interpress*
medya takip merkezi 1940
www.interpress.com

HABERTÜRK AKDENİZ
HAFTALIK BÖLGESEL...
İSTANBUL
SİYASİ

Tarih : 24.01.2015
Sayfa : 6
Tiraj : 188801
StxCm : 30

Hayvancılık çalıştayı gerçekleşti

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ (MAKÜ) Rektörü Prof. Dr. Mustafa Saatçı, küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin tam anlamıyla memleket meselesi olduğunu söyledi. Prof. Dr. Saatçı, ülkemizdeki kırmızı et açığını kapatmanın tek yolunun da küçükbaş hayvan olduğunu belirtti. Antalya, İsparta, Burdur'u kapsayan Batı Akdeniz Bölgesi'nde yapılan küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri, Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştay'ında tartışıldı. Çalıştay, Batı Akdeniz Ekonomisi Geliştirme Vakfı (BAGEV) ve Antalya İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği işbirliğiyle düzenlendi.

interpress*
medya takip merkezi 1940
www.interpress.com

HÖRSES
GÜNLÜK BÖLGESEL
GAZETE
İSTANBUL
SİYASİ

Tarih : 24.01.2015
Sayfa : 5
Tiraj : 1215
StxCm : 46

Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı düzenlendi

Batı Akdeniz Ekonomisi Geliştirme Vakfı (BAGEV) ile Antalya İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği işbirliğinde "Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı" düzenlendi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mustafa Saatçı, Muhtarlık Başkanı İsmail Şenel, BAGEV Başkanvekili İbrahim Solak, Antalya İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı Zeliha Öztürk, Ziraat Bankası Antalya Bölge Başkanı Tahir Şaban, Ziraat Mahkemeleri Odası Başkanı Vahap Tuncer, Veteriner Hekimleri Antalya Şube Başkanı Muammer Saygı ve küçükbaş hayvan yetiştiricileri katıldı.

Turkiye'nin sahip olduğu coğrafyanın yarattığı farklı hayvancılık yetiştiriciliği yapma potansiyeli, küçükbaş hayvancılık ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri, Batı Akdeniz Küçükbaş Hayvancılık Çalıştayı'nda tartışıldı. Çalıştay, Batı Akdeniz Ekonomisi Geliştirme Vakfı (BAGEV) ve Antalya İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği işbirliğiyle düzenlendi.

önemli olduğuna işaret eden Saatçı, "Keçi, çalı yiyor, diken yiyor, et ve süt üretiyor. Bunu organik yetiştiricilik anlamına soktuğumuzda, bir de değerlendirildiğinde Akdeniz havzasındaki ülkelerle satılabilir" dedi.

Avrupa ülkelerinin kırmızı et konusunda hayvane verimlilikleri ile ilgili verileri gösteren Saatçı, bu alanda değerlendirilmesi gerektiğini kaydetti.

BAGEV Başkanı Vekili İbrahim Solak, 1991 yılında yaklaşık 51 milyon üzerinde olan küçükbaş hayvan sayısının 2013 yılında 38.5 milyona kadar gerilediğini, ülke nüfusunun da 76.5 milyon iken, 77 milyona çıktığını, buna ilave 25 milyon civarında turistlerin ülkeye geldiğini kaydetti. Aylık yaklaşık 80 milyon kışın potansiyeli et ve hayvancılık ürünleri tüketimi konusunda olduğuna işaret eden Solak, "Rakamlar incelendiğinde son 25 yılda kişi başına düşen küçükbaş hayvan sayısının azaldığını gözlemliyoruz" diye konuştu.

Antalya İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Başkanı Zeliha Öztürk, bir dönem düsiye gelen küçükbaş hayvan sayısının, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının çalışmalarını kapsamında 2010 yılından itibaren yavaş yavaş başladığını söyledi. (Antalya, aa)

ÇALIŞTAY FOTOĞRAFLARI

DESTEKLEYEN KURUMLAR

Ziraat Bankası

Katkılarıyla